PROJEKTAS „NEGAIŠK LAIKO PATYČIOMS! TU GALI KURTI“ NR. VP1-2.2-ŠMM-05-K-01-113

MENINIO UGDYMO METODINĖ MEDŽIAGA

DAILĖ

(IX-XII KLASIŲ MOKINIAMS)

KAUNAS 2011

Meninė veikla - tai universali vaiko visuminio ugdymo priemonė. Ji atveria plačias galimybes pajausti ir stebėti grožį, žadinti poreikį bendrauti su menu ir jį kurti.

Meninis ugdymas – tai neatskiriama bendrojo kultūrinio ir socialinio ugdymo dalis, tolesnio moksleivių mokymosi, gyvenimo bei darbo dabarties bei ateities visuomenėje kokybės ir sėkmės prielaida.

„Menas – užpildo bet kokios talpos indą, perima visą žmogaus sielą, jo sąmonę, taip suteikdamas sielai sparnus į neribotą laisvę ir siekius.“

Viktor E. Frankl

Meninio ugdymo (*DAILĖS*) metodika ruošiama siekiant produktyvaus kultūros įstaigų ir bendrojo lavinimo mokyklų bendradarbiavimo.

Ši *DAILĖS* metodika bus taikoma mokiniams. Ji paruošta I - XII klasių moksleiviams, segmentuojant juos pagal 3 klasių grupes: I-IV, V-VIII ir ***IX-XII*** klasių mokiniams.

Metodinę medžiagą parengė:

Anykščių rajono kūrybos ir dailės mokykla

Dailininkė, pedagogė Guoda Žilienė,

metodologė Edita Tamulevičiūtė.

TURINYS

Metodinėje medžiagoje pavartotų terminų ir santrumpų žodynėlis ... 6
Įvadas ... 9
Metodinės medžiagos pagrindimas ... 10
Metodinės medžiagos tikslas ... 11
Metodinės medžiagos uždaviniai ... 12
Bendroji dalis ... 13
Kas yra dailė? ... 14
Dailės istorija trumpai ... 15
Dailės rūšys ... 17
Tapyba ... 19
Tapybos technikos ... 19
Monumentalioji tapyba ... 28
Mozaika. Mozaikos istorija ... 29
Gipsas. Gipso faktūra, tekstūra ... 31
Kompozicija ... 32
Taškas ... 33
Linija ... 34
Dėmė ... 36
Šviesa ir šešėlis ... 39
Spalva ... 40
Kontrastas ... 44
Simetrija, asimetrija, disimetrija ... 45
Ornamentai ... 47
Proporcijos ... 49
Tekstūra ... 50

Kūrinio nuotaika 50
Kompozicijos visuma 51
Simbolių kalba. Archetipų, simbolių ir ženklų semantika 53
Marškinėlių karpymas 57
Literatūra 64
Video medžiaga 64
Naudingos nuorodos 65
Dalomoji medžiaga 66

Metodinėje medžiagoje pavartotų terminų ir santrumpų žodynėlis

Akvarelė - 1. vandenyje tirpdomi dažai; 2. tapyba vandeniniais dažais; 3. vandeniniais dažais tapytas paveikslas.

Asimetrija – (gr. Asymmetria_ – simetrijos nebuvimas, nedarna.

Dekoratyvus - puošnus, išvaizdus.

Dekoras - [pranc. décor < lot. decor — derėjimas; gražumas], architektūros arba dailės kūrinio puošybos elementų visuma.

Dinamika - mechanikos dalis, kurioje nagrinėjamos kūnų judėjimo greičio kitimo priežastys.

Disimetrija - tai nedidelis nukrypimas nuo simetrijos.

Ekspresyvus - pasižymintis ekspresija, išraiškus.

Enkáustika [gr. enkaustikē (technē) < enkaiō — išdeginu], tapyba vaško dažais.

Faktūra – dailės kūrinio paviršius

Freska - (drėgname) tinke tapytas paveikslas, tapybos rūšis.

Frontalus - atkreiptas veidu į žiūrovą (apie figūras tapyboje, skulptūroje).

Grafika - (gr. grapho 'rašau, piešiu') – vaizduojamosios dailės šaka, kurios meninio vaizdo pagrindą sudaro piešinys.

Inkrustacija (lot. Incrustatio) - ypatinga mozaikos rūšis.

Interjeras - [pranc. intérieur — vidinis]: 1. meniškai sukurtas ir apipavidalintas pastato ar patalpos vidus ir jo įrenginiai; 2. dailės (dažn. tapybos) kūrinys, vaizduojantis namo ar patalpos vidų, jo įrangą;

Kompozicija - meno kūrinio elementų išdėstymas, jų tarpusavio ryšys ir santykis su visuma.

Kontrastas - skirtumas tarp lyginamų objektų, priešingumas, priešingybė statika - mechanikos dalis, tirianti pusiausvyrą.

Konstrukcinė linija - laikančioji linija.**Monumentalioji tapyba** - tai darbai, susiję su architektūra. Monumentaliajai tapybai priskiriama freska, mozaika ir vitražas.

Koloritas (lot. color 'spalva') – tapybos kūrinyje vyraujančių spalvų derinys.

Kontūras - kraštutinė daikto linija, apybraiža.

Mastika - daugiakomponentė kieta, puskietė arba klampi medžiaga, turinti klijuojančių savybių.

Monotonija - tono ar intonacijos vienodumas; gyvenimo reiškinių vienodumas, nuobodumas.

Mozaika - [it. mosaico < lot. musaicum — kas skirta mūzoms]: 1. taikomosios dekoratyvinės dailės technika; vaizdas kuriamas iš įv. medžiagų (akmens, smaltos, metalo) gabaliukų, kurie sutvirtinami skiediniu; 2. taikomosios dekoratyvinės dailės rūšis;

Negatyvus – neigiamas.

Nuotolis - erdvės tarpas tarp objektų, didesnis atstumas.

Potėpis – dažų pėdsakas ant paveikslo paviršiaus.

Ritmas - (gr. rhytmos) - darnumas, proporcingumas.

Ornamentas - [lot. ornamentum — papuošalas], puošybinis dailės ir architektūros elementas; raštas, sudarytas iš 1 arba kelių ritmiškai pasikartojančių geometrinių ar vaizdinių figūrų.

Plokštuma - plokščias paviršius.

Pozityvus – teigimas.

Proporcija - darnus daikto dalių santykis.

Racionalus - protu paremtas, protingas, tikslingas, tinkamas. Pvz.: racionalus išteklių naudojimas.

Semantika – pažinimo mokslų sritis, tirianti ženklų reikšmes ir prasmes, objektų ar reiškinių žymėjimą. Lingvistinė semantika yra moderniosios kalbotyros (lingvistikos) šaka, mokslas apie kalbinių ženklų (žodžių ir sakinių, nors nebūtinai žmonių kalbos) reikšmes ir prasmes.

Siluetas - šešėlio pavidalu vaizduojamas daiktas; daikto kontūrai.

Simetrija - (gr. symmetria – atitikimas) – darnumas, proporcingumas, panašumas.

Skulptūra - meno šaka, apimanti erdvinių estetiškų, meninių objektų kūrimą iš įvairių medžiagų, kopijuojant aplinkoje egzistuojančias formas, sureikšminant ir pabrėžiant tam tikras jų ypatybes arba kuriant abstrakčius objektus, remiantis pagrindinėmis geometrinėmis formomis. Tai seniausia trimačio meno rūšis.

Smalta - [it. smalto — emalis], spalvoto neskaidraus stiklo gabaliukai arba plokštelės; iš jų kuriama mozaika.

Taikomoji dekoratyvinė dailė - jos dirbiniai yra praktinės ir puošybinės paskirties. Pagal medžiagas taikomoji dailė skirstoma: keramika, tekstilė, gintaro dirbiniai, metalo dirbiniai, kaulo dirbiniai, odos dirbiniai, medžio dirbiniai, stiklo dirbiniai.

Tapyba - vaizduojamosios dailės šaka, kai dažančioji medžiaga tepama ant tam tikro paviršiaus (popieriaus, sienos);

Tekstūra - [lot. textura], kietosios medžiagos sandaros ypatybės, kurias lemia jos sudėtinių dalių išsidėstymas.

Vitražas - [pranc. vitrage < lot. vitrum — stiklas], dekoratyvinės dailės rūšis, dailės kūrinys iš spalvoto stiklo, įstatomas į langą, duris arba įtaisomas eksterjero ar interjero sienoje.

Zigomorfinis- [zygon + gr. morphē — forma], netaisyklingas, turintis tik vieną simetrijos plokštumą.

Žanras - [pranc. genre — rūšis, tipas], istoriškai susiklosčiusios meno kūrinių klasifikacijos pagal jų struktūrinius požymius padala; kūrinių rūšis, porūšis.

Įvadas

Meninė veikla - tai gebėjimas įsivaizduoti, pajusti, kurti, grožėtis. Tai vaiko atvirumas estetiniams įspūdžiams, jautrumas gamtos, vaiką supančios aplinkos bei meno kūrinių grožiui. Tai poreikis išreikšti save meno kalba: spalvomis ir linijomis, muzikos garsais ir judesiais, raiškiu žodžiu ir vaidyba. Gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, spontaniškai išreikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis, santykį su pasauliu, atrasti individualų, savitą raiškos stilių, gebėjimas kurti vaizduojant, muzikuojant, vaidinant, šokant, žaidžiant.

Vaiko meninė kompetencija apima šias meninės raiškos ir kultūros pažinimo sritis: dailė, muzika, teatras, šokis. Visos šios sritys turi ugdomąją vertę ir yra labai svarbios vaiko intelekto raidai, jo meninių, pažintinių, komunikacinių bei socialinių gebėjimų sklaidai. Dėl savo įvairumo ir universalumo meninė veikla yra savita ir nepamainoma pažinimo forma. Tai universali vaiko visuminio ugdymo priemonė. Ji atveria plačias galimybes pajausti ir stebėti grožį, žadinti poreikį bendrauti su menu ir jį kurti.

Meniniai projektai suteikia galimybę vaikams visapusiškai tyrinėti meno pasaulį, patiems aktyviai veikti, numatyti, ieškoti ir atrasti, spręsti problemas. Viena meninės veiklos sritis praturtina kitą, padeda susidaryti vientisus meninius vaizdinius, vienu metu išbandyti ir derinti saviraišką bei kūrybą vaizdu, žodžiu, judesiu, garsu, balsu.

Meninis vaikų ugdymas pasižymi veiklos rūšių įvairove. Jis apima ir meninę raišką, ir gamtos bei meno reiškinių pažinimą. Meno projektai gali būti siejami su vaikų ugdymo sritimis: etnokultūra, gamta, ekologija, sveikata, kalba, žaidimais... Tuo būdu meninis ugdymas natūraliai tenkina vaiko įgimtus psichologinius saviraiškos ir pažinimo poreikius. Kūryba atveria savitą ir turtingą prasmių bei vertybių pasaulį, kurio pažinimas yra toks pat reikšmingas, kaip ir mokslinis, matematinis, religinis ir kt. pažinimas.

Meninė veikla sustiprina teigiamą savęs vertinimą, kūrybinių galių pajautimą, laisvą kalbėjimą geriau suvokiant savo išgyvenimus, svajones ir nuotaikas. Ji padeda vaikui pažinti ir išreikšti save, lavina kūrybines galias, padeda ugdytis ir atsiskleisti gabumams, turtina emocinę patirtį, turi lemiamos įtakos intelekto raidai.

Meninė raiška yra puiki priemonė ugdyti ir plėtoti vaiko socialinius ir komunikacinius gebėjimus. Meninio ugdymo procese veiksmingai ir harmoningai ugdoma visa žmogaus asmenybė – kūrybinės, intelektinės, emocinės, fizinės jo galios, verbalinės ir neverbalinės raiškos gebėjimai, vertybinių nuostatų sistema.

Meninė ir estetinė moksleivių bei visos visuomenės kompetencija, sąmoningas požiūris į dabarties meno, tikrovės estetinę raišką turi padėti laiduoti kultūros tęstinumą, esminės žmogiškosios patirties, žinių ir vertybių perdavimą iš kartos į kartą.

Metodinės medžiagos pagrindimas

Meninis ugdymas - tai neatskiriama bendrojo kultūrinio ir socialinio ugdymo dalis, tolesnio moksleivių mokymosi, gyvenimo bei darbo dabarties bei ateities visuomenėje kokybės ir sėkmės prielaida. Meninis ugdymas reikalingas kiekvienam žmogui.

Menas laikomas tam tikra kalba ir komunikacijos priemone, kuriai suprasti bei vartoti reikia meninės ir estetinės kompetencijos.

Asmeniui gebančiam stebėti, išgyventi ir suvokti meno kūrinius, tenkinamas jo meninio pažinimo interesas, didinamas sąmoningumas, išplečiamos objektyviojo ir ypač subjektyviojo pasaulio pažinimo ribos.

Ši metodinė medžiaga prisidės prie moksleivių estetinio suvokimo gebėjimų ugdymo, suteiks galimybę vaikams patiems aktyviai veikti meninėje veikloje, numatyti, ieškoti sprendimų, juos atradus – panaudoti, sprendžiant iškilusias problemas.

Prisidės prie moksleivių meninių gebėjimų ugdymo, kartu plėtojant ir jų estetinio suvokimo galias. Kad estetinis suvokimas, interpretavimas bei vertinimas būtų gilesni, pagrįstesni, įvairiapusiškesni, moksleiviams suteikiama *DAILĖS* meno teorijos, tapybos, mozaikos ir kitų dailės praktinių žinių.

Meninio ugdymo pagalba galima iš esmės padidinti asmens dalyvavimo įvairioje socialinėje bei kultūrinėje veikloje galimybes.

Metodinė medžiaga prisidės prie moksleivių kultūrinės aplinkos kūrimo, jos pertvarkymo, meninės raiškos gebėjimo, savęs atradimo, pasaulėžiūros plėtimo, kasdienės ir neįprastos patirties raiškos, savistovio kūrybos darbų rengimo.

Metodinės medžiagos tikslas

Kiekvienas vaikas yra unikali ir nepakartojama asmenybė.Visa veikla, kurioje dalyvauja vaikas, skirta jo asmenybės tobulėjimui bei plėtotei, yra svarbi savęs atskleidimui ir saviraiškai.

Meninio ugdymo (*DAILĖS*) metodikos tikslas – suteikti vaikams žinių (pagrindų) dailės meno srityje, paruošiant juos savarankiškam kūrybinės užduoties (dekoruoto piešinio ant mokyklos sienos sukūrimo) atlikimui. Sienos dekoravimui naudojama tapyba, dekoravimo mozaika ir gipsu technikos. Piešinys bus tapomas patyčių prevencijos ir nediskriminavimo tema.

Proceso tikslas - ugdyti tolerantišką, kultūrą puoselėjančią ir kuriančią asmenybę, brandinant kūrybiškai, laisvai mąstantį žmogų, pasitikintį savo kūrybine jėga ir talentais.

Metodinės medžiagos uždaviniai

- Suteikiant dailės meno istorijos pradmenis, supažindinant su technikų įvairove - paruošti moksleivius savarankiškai kūrybai;
- Metodinėje medžiagoje esančią teorinę medžiagą moksleiviams išdėstyti naudojant įdomias praktines užduotis.
- Atskleisti moksleivių meninės raiškos gebėjimus kuriant;
- Praplėsti vaikų pasaulėžiūrą, suteikiant nekasdienės patirties, sudarant sąlygas vaikams atsiskleisti, atsikratyti kompleksų. Kaupiant dailės raiškos ir kūrybos, regimos aplinkos pajautimo ir pažinimo patirtį, lavinti estetinę nuovoką;
- Lavinti vaikų tikslinę veiksmo motyvaciją, mąstymą, - abstraktų ir konkretų, sisteminamąjį ir detalizuojamąjį, loginį ir asociatyvųjį. Ugdyti intelektą įvairiomis pažinimo formomis.
- Ugdyti emocinį suvokimą ir jausmų kontrolę. Mokyti intuityviai mąstyti, „skaityti tarp eilučių“, derinti pasąmoningą kūrybą, nuojautą ir raciją. Padėti harmoningai bręsti jaunai indvidualybei.
- Atliekant komandines užduotis tobulinti bendravimą tarp visų tikslinių grupių: mokinys – mokinys, mokinys – mokytojas, mokinys - tėvai;
- Vaikų kūrybai ir saviraiškai taikyti tiek žinomas, tiek ir naujas meno priemones;
- Siekti sukurti kultūrinę aplinką sąlygojančią patyčių ir diskriminavimo mažėjimą;

Bendroji dalis

Šiuolaikinį žmogų menas lydi visą gyvenimą - nuo pat gimimo iki mirties. Visa žmogaus aplinka, buitis ir būtis, kasdienybė ir laisvalaikis vienaip ar kitaip susijusi su menu. Meno kūriniai atspindi visuomenės kultūros lygį, asmenybės meno suvokimas nusako jos išprūsimą, meninį skonį.

Menas - plati sąvoka, apimanti daug kultūros sričių. Tai muzika, literatūra, dailė, architektūra, teatras ir kt.

Jauno žmogaus visapusis lavinimas neįmanomas be meninio lavinimo. Kad suvoktumėme šiuolaikinį meną turime susipažinti su meno istorija, skaityti knygas apie menininkus - žmones, kūrusius nuostabius paveikslus, skulptūras, architektūros paminklus, kurie mus supa, stebina ir žavi iki pat šių dienų.

Siekiant moksleivius sudominti ir įsitraukti į kūrybą, be tapybos, bus mokoma ir neįprastų, nedažnai mokyklose naudojamų, technikų – mozaikos lipdymo, objekto apipavidalinimo gipso bintu. Suteikiant galimybę tai išbandyti praktikoje.

Norint pasiekti užsibrėžtą tikslą – t.y. bendradarbiaujant su mokiniais nutapyti mokykloje ant sienos Freską (dekoruotą piešinį), būtina mokiniams suteikti *Tapybos technikų, Monumentaliosios* tapybos ir kompozicijos teorinių/praktinių žinių.

Aukščiau minimos technikos ir bus naudojamos Freskos (dekoruoto piešinio ant sienos) tapymo procese, siekiant Freskos kūrimą moksleiviams padaryti įdomų, žaismingą, per praktiką atrandant vis naujas dailės galimybes.

Kas yra dailė?

Nuo senų senovės žmogus kuria grožį. Jam neužtenka pavalgyti, šiltai apsirengti ir turėti pastogę. Žmogui maža ir gamtos sukurto grožio. Jis linkęs savaip išreikšti tikrovę. Ilgą laiką menas buvo tapatinamas su grožio sąvoka, o menininkai buvo tie, kurie iš savo amžininkų skyrėsi itin subtiliu „grožio formulės“ suvokimu ir gebėjimu garsais, vaizdiniais, judesiais ją perteikti. Įvairiais laikotarpiais ir įvairiose pasaulio šalyse grožio suvokimas ir pateikimas buvo skirtingas. Tai lėmė geografinė padėtis, religija, nacionalinės tradicijos, kultūros lygis, taip pat ir pačių žmonių skonis bei mada.

Menas - tai specifinė žmogaus veikla, kurios tikslas vaizdais, garsais, judesiais perteikti tikrovę, išreikšti mintis, jausmus, kuriuose tautos ir kūrėjai įkūnijo kilniausius savo siekius, estetines pažiūras ir meninius idealus.

Dailė – meno rūšis, skirstoma į vaizduojamąją (tapyba, grafika ir skulptūra) ir taikomąją – dekoratyvinę (keramika, tekstilė, oda, amatai, liaudies meistrų dirbiniai ir kt.). Skirtingai nuo kitų meno rūšių (muzikos, teatro, literatūros, kino) dailės kūriniai paprastai turi materialią - tūrinę formą. Tačiau XX a. atsiranda ir naujosios dailės formos, kurias galima apibrėžti kaip balansavimą ant meno ir nemeno ribos ir kurioms būdinga idėjų išraiška (akcijos, performansai). Terminas „dailė“ darosi per siauras apibrėžti gausius šiuolaikinio meno reiškinius ir dėl to daug kur jis pakeičiamas platesne „vaizduojamojo meno“ savoka.

Dailės istorija trumpai

Dailė atsirado seniai, dar priešistoriniais laikais. Seniausieji dailės dirbiniai yra datuojami maždaug 40 000 m. pr. m. e. Nuo seniausiųjų laikų iki pat XIX a. pagrindine dailės šaka buvo laikoma architektūra, visos kitos dailės šakos (tapyba, skulptūra, taikomoji - dekoratyvinė) ją tik papildė. Architektūriniai stiliai, savo ruožtu, darė įtaką kitoms dailės šakoms. Padėtis pasikeitė XIX a., kai architektūroje nebuvo sukuriama nieko nauja (iki dangoraižių atsiradimo), o tik kartojami ir varijuojami senieji stiliai (neobarokas, neogotika ir kt.), šiuo laikotarpiu pirmaujančia dailės šaka tampa tapyba.

- **Priešistorinė dailė**

  Pirmieji rasti meno kūriniai datuojami maždaug 40 000 prieš mūsų erą. Šių kūrinių pavyzdžiai galėtų būti Altamiros urve Ispanijoje rasti piešiniai. Taigi šių piešinių autorius galime laikyti pirmaisiais žinomais dailininkais. Priešistoriniai laikais daugiausia buvo priešiama ant urvų sienų.

- **Antikos menas**

  Senovės Egipte menas užėme svarbią vietą valstybės kultūroje, rūmų dailininkai gyventojų socialinėje piramidėje stovėjo aukštoje vietoje ir savo ruožtu buvo turtingi žmonės. Senovės Graikijoje labiau klestėjo skulptūra, tačiau dailininkų darbo galime rasti molinėse vazose bei kituose keramikos dirbiniuose.
  Senovės Egipto dailė,
  Senovės Graikijos dailė,
  Senovės Romos dailė,
  Senovės Mesopotamijos menas.

- **Viduramžiai**

Dailė vėl suklestėjo Bizantijos laikotarpiu, dėl prasidėjusios ikonų tapymo eros, kuri vėliau suklestėjo viduramžių Rusijos kultūroje. Viduramžiais Europoje daugiausiai buvo kuriama religine tema (ikonos, freskos ant sienų, religiniai paveikslai).

Viduramžių menas,
Romanika,
Gotika.

- **Naujųjų laikų menas**

Renesansas
Manierizmas apie 1530–1590 m.,
Barokas 1600–1770 m.,
Rokokas 1720–1770 m.,
Klasicizmas 1760–1830 m.,
Romantizmas 1790–1840 m.,
Istorizmas 1850–1895 m.,
Realizmas 1850–1895 m.,
Modernizmas 1842–1945 m.,
Postmodernizmas po 1950-ųjų m.

Dailės rūšys

Dailės rūšys gali būti skirstomos pagal kelias klasifikacijos sistemas. Tai labai gerai atspindi žemiau pateikta schema:

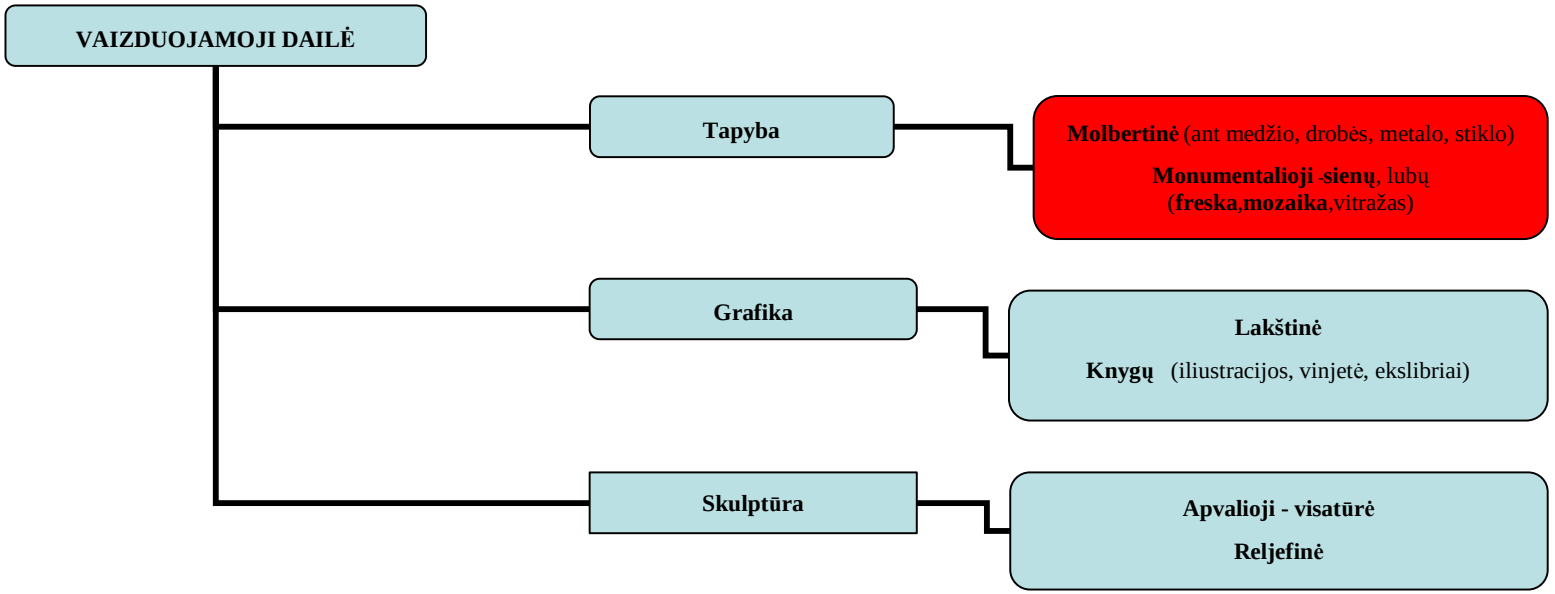

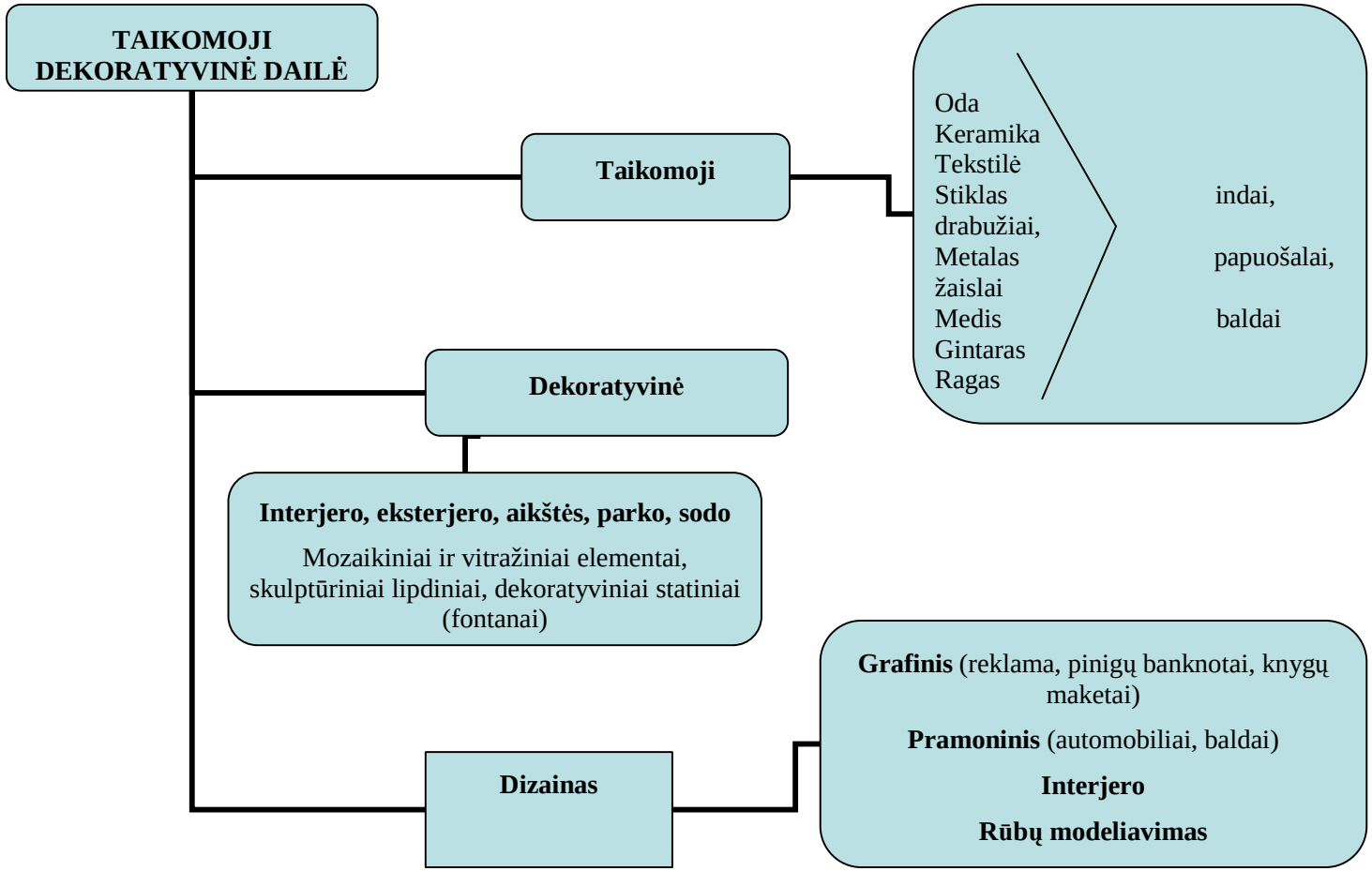
TAIKOMOJI DEKORATYVINĖ DAILĖ
Taikomoji
Oda
Keramika
Tekstilė
Stiklas
drabužiai,
Metalas
žaislai
Medis
Gintaras
Ragas
indai,
papuošalai,
baldai
Dekoratyvinė
Interjero, eksterjero, aikštės, parko, sodo
Mozaikiniai ir vitražiniai elementai, skulptūriniai lipdiniai, dekoratyviniai statiniai (fontanai)
Dizainas
Grafinis (reklama, pinigų banknotai, knygų maketai)
Pramoninis (automobiliai, baldai)
Interjero
Rūbų modeliavimas

Tapyba

Tapyba – vaizduojamosios dailės šaka, kurioje meninis vaizdas kuriamas spalva ir koloritu – meninės išraiškos priemonėmis. Koloritas gali būti šiltas arba šaltas, šviesus, tamsus ir kt. Svarbiausia išraiškos priemonė yra spalva – ji atlieka vaizduojamąją ekspresinę ir dekoratyvinę funkcijas. Kitos tapybos kūriniui naudojamos meninės išraiškos priemonės: šešėliavimas, potėpis, faktūra. *Potėpis* – dažų pėdsakas ant paveikslo paviršiaus. *Faktūra* – dailės kūrinio paviršius.

Tapybos technikos

Pagal medžiagas ir tapymo būdą skiriama tapybos technika:

akvarelė (tapoma akvareliniais (vandeniniais) dažais, minkštais teptukais ant akvarelinio popieriaus), ***enkáustika*** (vaško tapyba), ***aliejinė tapyba*** (ant drobės tapoma aliejiniais dažais), ***guašas, pastelė, tempera*** (tapoma ant gruntuotų lentų, popieriaus, drobės, sienos), ***tušas***, ***purškimo technika*** (dažai purškiami aerografu).

Akvarelė – tapybos technika, kai liejama vandenyje ištirpintais, itin skaidriais dažais.

Akvarelė, ypač šlapios akvarelės technikos, yra laikoma ypač didelio (gal būt – didžiausio) meistriškumo reikalaujančia tapybos rūšimi: spalvų maišymasis, jų skverbimasis į popierių, tarpusavio užsiklojimas, tirpimas yra labai sunkiai prognozuojami, tuo pat metu, paveikslą tenka tapyti greitai, džiūnant dažams, lieka nepašalinami potėpiai, todėl akvarelei įvaldyti prireikia daugelio metų praktikos.

J. Balzukevičius „Šv. Juozapo bažnyčia“ 1877 m.

V.Mačiulytė „Vilnius žiemą“ 2002 m.

Enkáustika - tapyba vaško dažais. Jie tepami įkaitinta metaline mentele ant gipsu padengto paviršiaus.

Paveikslėliai iš interneto

Aliejinė tapyba – tapybos technika, naudojant aliejinius dažus.

Ji atsirado VI a. Nyderlanduose, patobulinus temperą. Tapyba aliejumi leidžia išgauti itin sodrias, natūralias spalvas, tikslias vaizdo detales ir faktūrą. Skirtingai, nei temperoje, džiūdami dažai gana nesmarkiai keičia spalvą. Siekiant išsaugoti spalvų sodrumą, paveikslai dažnai dengiami specialiu laku.

Jurga Radžiuvienė - Adomonytė „Žuvis keliauninkė“

Esminės tapybos aliejumi problemos – daugelis pigmentų smarkiai keičia spalvą, priklausomai nuo apšvietimo (dienos šviesoje buvusi mėlyna spalva gali tapti žalia esant lempų apšvietimui ir pan.), dažai linkę reaguoti tarpusavyje (cheminis spalvų kitimas). Dėl labai lėto dažų džiūvimo, vieno aliejinio paveikslo tapymas gali užtrukti kelis mėnesius.

Guašas – neskaidri akvarelė, dar žinoma „tirštų dažų“ pavadinimu.

Daromas iš įvairių pigmentų ir klijų. Šviesesni tonai gaunami pridėjus baltalų. Tuo guašas skiriasi nuo skaidrios akvarelės, kur šviesesnis tonas gaunamas dažus praskiedžiant vandeniu. Tiršta guašo faktūra galima išgauti panašius į aliejinių dažų efektus, tačiau didžiausias šių dažų trūkumas yra tas, kad išdžiūvę jie pašviesėja.

Arnoldas Šatinskas „Vienuolyno kiemas“ 1999 m. Gedminas Marijus „Vilniaus senamiestis“ 2009 m.

Pastelė – tapybos technika, kai tapoma minkštomis spalvotomis kreidelėmis, taip pat – pačios kreidelės. Tai sausi lazdelių pavidalo dažai iš smulkiai sutrinto pigmento, kreidos, gipso arba molio ir rišamosios medžiagos. Gaminama spalvų serijomis, kiekvieną seriją sudaro tam tikras pagrindinės spalvos atspalvių skaičius. Skirtingai nuo pieštukų, anglies ar vaškinių kreidelių, pastelė priskiriama tapybinėms technikoms, nes pastelė yra minkšta, elgiasi panašiau į skystus dažus. Tepant pastelę, lieka potėpiai. Neretai vietoje pastelės kreidelių naudojami pastelės milteliai, kurie tepami teptuku, peiliu arba pirštu.

Pastele piešiama ant šiurkštaus popieriaus, kartono, gruntuotos drobės, zomšos, pergamento linijomis, štrichais; kartais dažai įtrinami pirštais, vatos tamponais, teptukais. Pastelės neįsigeria, nuo mechaninių dirgiklių byra, todėl dažnai fiksuojama. Fiksažas purškiamas purkštuvu, jis šiek tiek pakeičia pastelės spalvas.

Pastele tapyti paveikslai pasižymi labai švelniomis spalvomis, ši technika yra beveik neprilygstama spalvų perėjimuose, tonų subtilume, tačiau paveikslams, tapytiems pastele, nebūdingi stiprūs kontrastai, dėl pigmentus nešančių užpildų spalvos būna blankesnės, nei kitose tapybos rūšyse, paveikslai pasižymi švelniu aksominiu blizgesiu.

E.Dega. „Balerina, užsirišanti batelį“ 1888 m.

M.K. Čiurlionis, „Ramybė“, 1904

Skirtingai nuo aliejaus, pastelė yra labai jautri taisymams, tačiau ne tokia jautri apšvietimui ar spalvų maišymui. Dėl to, kad pastelė yra labai biri ir nelimpanti, ja tapyti paveikslai yra mechaniškai jautrūs, bijo kratymo, kilnojimo, dulkių, itin sudėtinga (beveik neįmanoma) juos restauruoti. Kai kada, norint sutvirtinti pastelės dažų sluoksnį, būna naudojamas specialus lakas, tačiau jis, suteikia paveikslams blizgesį, gerokai pakeičia spalvas, sunaikina potėpius.

Tempera – dažai, pagaminti iš pigmento miltelių ir rišamosios medžiagos (kiaušinio trynio bei vandens).

Iki XV a. pabaigos tai buvo įprasčiausia molbertinės tapybos technika. Tempera paprastai tapoma ant balto kreidinio paviršiaus, vadinamojo „gesso“, keliais sluoksniais užtepto ant medinio pagrindo. Gesso sugeria dažus, o tempera greitai džiūsta. Dailininkai turėjo tapyti greitai ir tiksliai, nes pertapyti vaizdą buvo beveik neįmanoma. Nors, palyginti su aliejine tapyba, tempera nėra tokia populiari. XX a. dar buvo dirbančių šia technika menininkų.

M. K. Čiurlionis „Pasaka“ („Karalių pasaka“), ir „Lietuviškos kapinės“, 1909 m.

Tušas – skystas, juodas dažas, naudojamas braižyboje, tapyboje, piešime. Taip pat – tapybos technika. Tušas būna tiekiamas skystas (buteliukuose) arba plytelėmis, tirpstančiomis vandenyje. Sudėtinės tušo dalys – vanduo, kazeinas, suodžiai. Prastam tušui kai kada, kaip ir rašalui, naudojami juodi anilininiai dažai, kokybiškam (kiniškam) – Kaulų suodžiai.

Tušu būna piešiama (naudojant plunksną) arba tapoma, atskiedus tušą vandeniu. Pastaroji technika labai artima akvarelei, neretai naudojama kartu su ja.

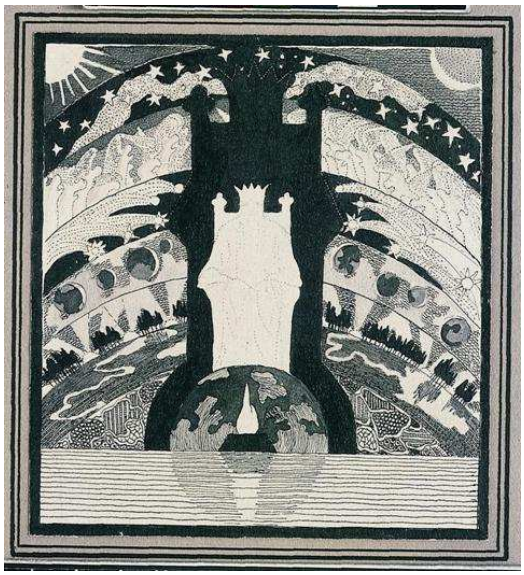

M. K. Čiurlionis „Auka“, 1908 m. (tušas, skiestas tušas) ir „Rex“, 1909 m. (tušas)

Purškimo technika (aerografija)

Aerografija – tai spalvinimo menas, naudojant aerografą. Aerografas - prietaisas, kuriuo purškiami dažai.

Pirmasis aerografas - žmogaus burna. „Purkšti“ ja augalinį pigmentą ir šitaip dailinti gyvenamųjų olų sienas pirmykščiai žmonės sumanė dar akmens amžiuje. Nuo to laiko technologija gerokai patobulėjo. XIX a. amerikietis Abneras Peileris išrado prietaisą, primenantį šiuolaikinį aerografą ir pavadino jį „dažytojo dozatoriumi“.

Amžiaus pabaigoje broliai Volkapai nupirko iš A. Peilerio patentą ir patobulino jo išradimą, sugalvoję pritaisyti gaiduką, kuris atskirai reguliuoja orą ir dažus. Šio modernizavimo dėka gimė šiuolaikinis aerografas, arba „*air brush*“ (angliškai), lietuviškai – „*oro teptukas*“.

Nuotrauka iš interneto

Aerografu pasiekiamas labai siauras ir reguliuojamas išpurškimo spektras. Aerografu galima užpurkšti labai plonas linijas, kas yra labai svarbu piešiant smulkias piešinio detales. Sudėtingumas, spalvingumas, tikroviškumas ir piešiamo piešinio kokybė apribota tik meistro, atliekančio šį darbą, fantazija, sugebėjimais ir talentu. Aerografo pagalba piešiama daug tiksliau nei teptuku, nuo kurio lieka

matomi potėpiai. Be abejo, piešiant aerografu, gali būti naudojamas ir teptukas – juvelyriniui, taškiniui piešinio, su sudėtingu, sodriu siužetu, išbaigimui.

Tradiciškai tapyba skirstoma į ***molbertinę*** ir ***monumentaliąją*** tapybą.

Molbertinė tapyba – tai palyginti nedidelio formato paveikslai, kitaip sakant, tai visa, kas nutapyta ant molbertų. *Miniatiūra* – itin mažo formato tapytas paveikslas. Gali būti tapoma akvarele, tempera, laku ant popieriaus, drobės, medžio, metalo, porceliano, kaulo.

Monumentalioji tapyba – tai darbai, susiję su architektūra.

Monumentalioji tapyba

Monumentaliajai tapybai priskiriama ***freska***, ***mozaika*** ir ***vitražas***:

Freska – sienų tapybos technika: tapoma ant drėgno tinko dažais, praskiestais vandeniu, atspariais kalkių poveikiui (mineralinės kilmės dažais).

Mozaika – dekoratyvinių paveikslų ir vaizdų iš smulkių spalvotų akmenėlių, marmuro, stiklo, keramikos, medžio, metalo gabaliukų, išdėstytų ant tam tikro pagrindo ir suvirintų skiediniu, kaip sienų, skliautų, grindų, meno dirbinių puošmena.

Vitražas – spalvoti lango stiklai, sujungti švino rėmeliais, sukomponuoti figūromis arba ornamentais. Vitražas – monumentaliosios dekoratyvinės tapybos rūšis, kuriam sukurti yra panaudoti spalvoto stiklo dalys. Vitražas suklestėjo jau gotikinėje architektūroje, kai bažnyčių langai pradėti stiklinti spalvotu stiklu. Patys seniausi ir gražiausi vitražai yra XII–XIII a. Prancūzijoje, Šatro miesto katedroje.

Pagal vaizdo santykį su tikrove gali būti skiriama *figūrinė* ir *abstrakčioji* tapyba.

Mozaika. Mozaikos istorija

Mozaika – tai piešinys ar paveikslas, kai vaizdas kuriamas iš įvairių medžiagų (keramikos, akmens, metalo, medžio) panašios formos ir tekstūros gabaliukų. Šie sutvirtinami skiediniu, vašku, mastika, klijais ir pan. Paprastai mozaikos daromos ant didelių plokščių paviršių, pvz., sienų, grindų ar lubų, tačiau kartais mozaika dekoruojami ir nedideli objektai.

(paveikslėlis iš interneto)

Mozaikos rinkimo būdai:

Egzistuoja du klasikiniai mozaikos rinkimo būdai:

1. „*Tiesioginis*“, kuomet mozaikos medžiagos dedamos į stingstantį tvirtinimo skiedinį.

2. „*Atvirkščias*“, kuomet mozaikos gabalėliai išvirkščia puse į viršų dedami ant pagalbinės medžiagos (audinio, kartono ir pan.), surinktas piešinys užliejamas skiediniu. Paveikslui sustingus pagalbinė medžiaga nuplėšiama. Paveikslo blokas montuojamas į pastato dalį.

Mozaikos istorija

Mozaika yra viena iš seniausių dailės formų. Kretoje šis menas buvo išvystytas jau bronzos amžiuje. Antikos laikais mozaika buvo puošiamos pastatų grindys – pradžioje nesudėtingais raštais, vėliau – įmantriomis kompozicijomis iš spalvotų ir juodai baltų skaldytų akmens gabalėlių. Vėliau mozaika buvo šlifuojama. Bizantijos mene smaltos (specialus stiklas, skirtas mozaikoms) ir akmens (dažnai pusbrangio) mozaikos nebuvo šlifuojamos, tai leido išgauti ypatingą mozaikos gilumą ir spalvų sodrumą. XVI a. Italijoje labai paplito taip vadinama florentiškoji mozaika. Ji buvo daroma iš šlifuotų spalvotų akmenukų ir naudojama to meto interjero ir baldų apdailai. XVII a. labai paplito mozaikos, kurios imitavo tapybos darbus. Jos buvo atliekamos naudojant smaltą.

Inkrustacija

Ypatinga mozaikos rūšis – *inkrustacija*.

Tai dailės dirbinių dekoravimo technika, kai įvairių medžiagų (marmuras, keramika, metalas, medis, perlamutras ir pan.) gabalėliai arba plokštelės įleidžiamos į ištisinę (dažnai kitokią) medžiagą lygiai su paviršiumi.

Gipsas. Gipso faktūra, tekstūra

Gipsas – tai hidratuotas kalcio sulfatas. Paplitęs nuosėdinės kilmės mineralas (evaporitas). Susidaro iš įvairių sūrymų ir būna įvairių spalvų. Bespalvė gipso forma vadinama *selenitu*. Visiškai bevandenė kalcio sulfato forma vadinama *anhidritu*.

Gipsas puikiai naudojamas mene - skulptūroms, meninio metalo liejimo formoms, interjero puošiniams (vazos, lipdiniai ir kt.) gaminti.

Nuotraukos iš interneto

Gipso binto technika, technologija

Praktinis užsiėmimas

Tema: Darbas su gipso bintu – naudojimas, pritaikymas.

Priemonės: naudojamas stiklinis indas (pvz. stiklainis) kuris dekoruojamas gipso bintu. Sudžuvus gipsui, nuspalviname akvareliniais dažais.

Kompozicija

Visa meno istorija byloja, kad per kompoziciją su visomis jos meninėmis harmonizavimo priemonėmis buvo reiškiamos ištisų epohų, atskirų menininkų grupių ir pavienių kūrėjų idėjos. Įvairių kartų menininkai sukūrė daug būdingų kompozicijų, kurias lėmė jų laikotarpio visuomenės socialinės vertybės ir pasaulėjauta.

Kiekvieno dailės kūrinio pagrindu laikomas jo sukomponavimas, be ko jis negali gyvuoti: netampa meno kūriniu.

Komponavimas - tai įvairių elementų išdėstymas plokštumoje:

taškas, linija, dėmė, šviesa, šešėlis, spalva, faktūra, mastas, proporcija, oreantacija, simetrija, asimetrija, disimetrija, kontrastas, niuansas, tapatybė, ritmas, ornamentas, formų tektonika arba erdvėje atitinkama meniška tvarka, o kartais ir „meniška netvarka“.

Vieni iš jų padeda kompozicijos išraiškai, kiti skirti jai harmonizuoti. Yra kūrinių, kur panaudojama viena ar dvi meninės priemonės, bet dažniausiai būna daugiau. Labai svarbu nustatyti jų vaidmenį, eiliškumą ir jas glaudžiai susieti.

Visos medžiagos turi tik joms būdingas ypatybes, kurių vykęs panaudojimas daug prisideda prie kūrinio vienybės. Lengviausiai medžiagos ir formos vienybės pasiekiama dirbant su vienos rūšies medžiaga. Kompozicijos vienybę tapyboje, lemia - spalva ir meno kūrinio harmonija, kurią lemia harmonizavimo priemonės: proporcijos, simetrija, asimetrija, statika ir dinamika, meninės kompozicijos priemonės pasirinkimas priklauso nuo meno kūrinio idėjos ir nuo autoriaus individualaus sugebėjimo bei noro.

Kompozicijos sprendimą galima lyginti su matematikos uždavinio sprendimu. Ne kiekvienas lengvai išsprendžia lygtį, ne kiekvienas menininkas susidoroja su kompozicija.

Kompozicija - reiškia sudėstymą, sudaryma arba elementų sujungimą į visumą. Kompozicijomis taip pat vadinami teminiai arba abstraktūs dailės kūriniai.

Taškas

Taško kompozicija - mus vienaip ar kitaip veikia taško padėtis joje: centre-ramiai, krašte - intriguojančiai, plokštumos viršuje-lengvai, apačioje- stabiliai, kairėje atrodo lengvesnis, dešnėje sunkesnis.

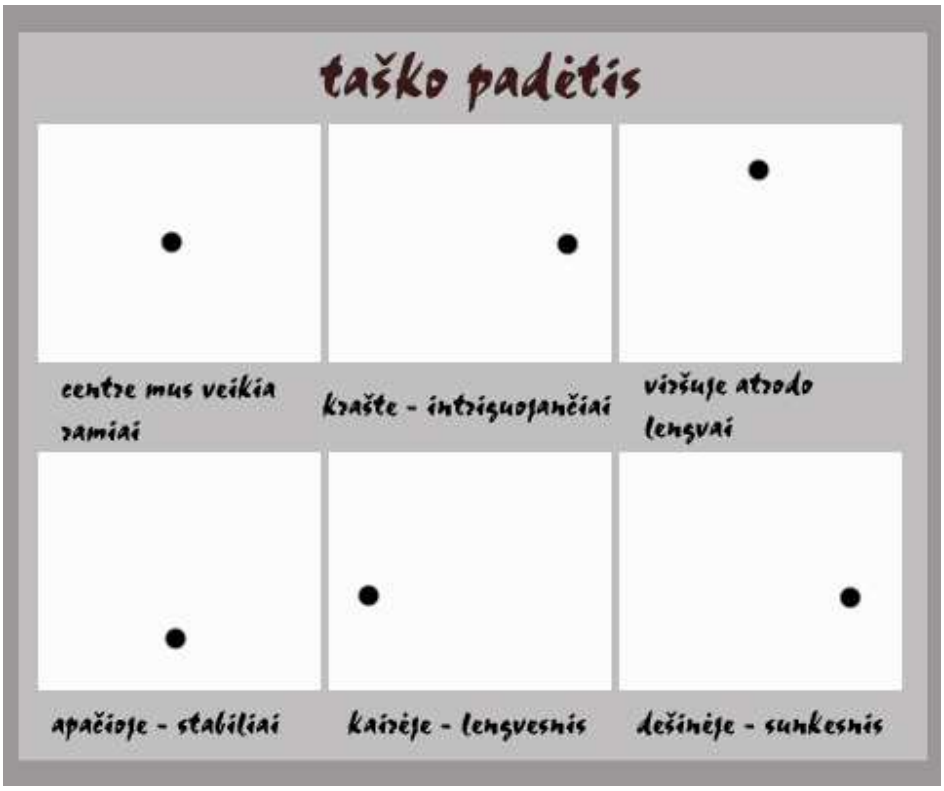

Taškų kompozicija padeda sukurti ritmą, kontrastą, statiką, dinamiką, simetriją ir asimetriją. Taškas yra visų kompozicijų pradžia.

Linija

Linija - taškas judėdamas plokštuma, nubrėžia liniją. Linijomis galima apriboti plokštumą, taip pat ją dalinti. Linija - pats svarbiausias piešinio konstrukcinis elementas. Pagal atlikimo pobūdį jos gali būti stiprios ir silpnos, plonos ir storos, ilgos ir trumpos, tiesios ir lenktos, banguotos ir laužytos, vertikalios ir horizontalios, įstryžos ir spiralinės, nepertraukiamos ir punktyrinės, bei šviesios, tamsios, juodos, pilkos ir spalvotos.

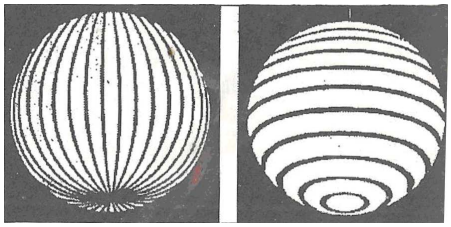

Linijomis galima pavaizduoti objekto formą

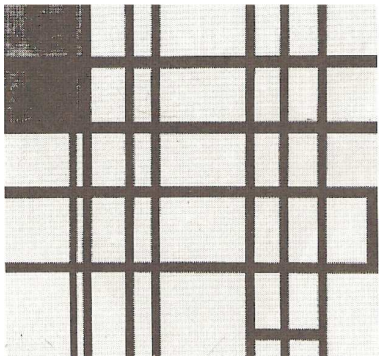

Konstrukcinė linija

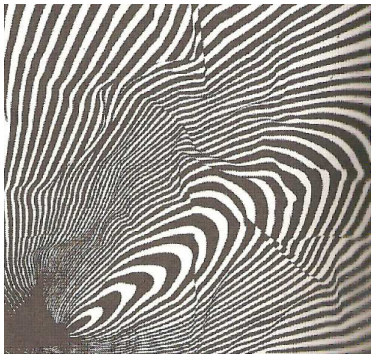

Optinio piešinio linija

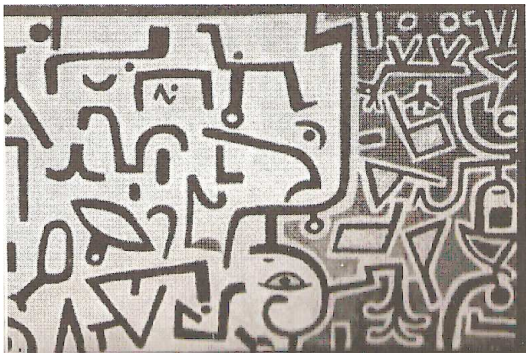

Dekoratyvios linijos

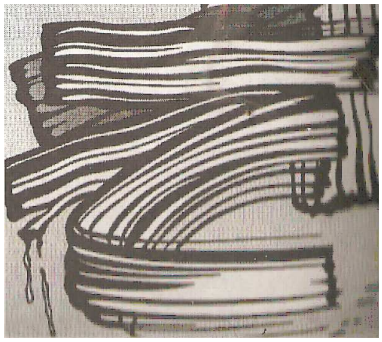

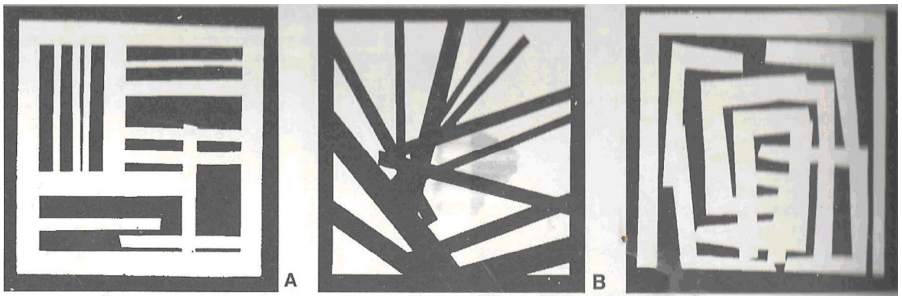

Ekspresyvios linijos	*Tiesių elementų išdėstymas plokštumoje suteikia skirtingą pobūdį: A – statišką, B – dinamišką, C – uždarą.*

Praktinis užsiėmimas

Tema: Taškas, linija, formos, formų kontrastas

Priemonės: lapas, pieštukas/spalvoti pieštukai, akvarelė/guašas.

Dėmė

Dėmė - tai dvimatė meninės išraiškos priemonė, plačiausiai naudojama tapyboje, grafikoje ir architektūroje. Ji veiksminga plakato mene, reklamoje ir dekoratyvinėje dailėje.

Dėmė geriausiai suvokiama iš tolesnio nuotolio. Ji visada pabrėžia siluetą. Dėmė gali sudaryti *pozityvų* (teigiamą) arba *negatyvų* (neigiamą) daikto *siluetą*. Ji gali būti *griežta* arba *laisva*, turėti *kietus* arba *minkštus kontūrus*, o pagal tono sodrumą gali būti *silpna* arba *stipri*, taip pat *lygi* arba *tapybiška*, *vienspalvė* arba *daugiaspalvė*, *vientisa* ir *išblaškyta*. Visos šios ypatybės padeda sukurti įdomias, efektingas kompozicijas, be to *kūrybinės galimybės išsiplečia kai dėmę sujungi su linija*.

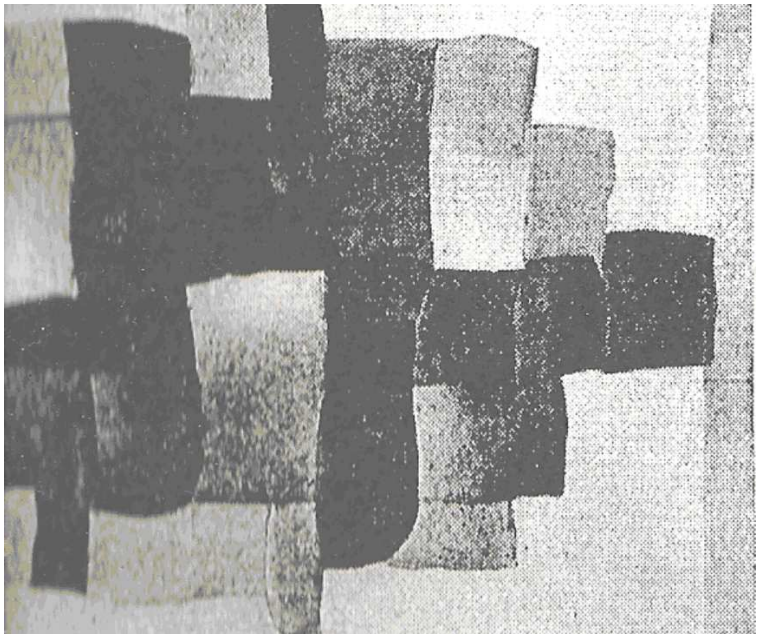

Aiškių dėmių kompozicija

Tapybinės dėmės

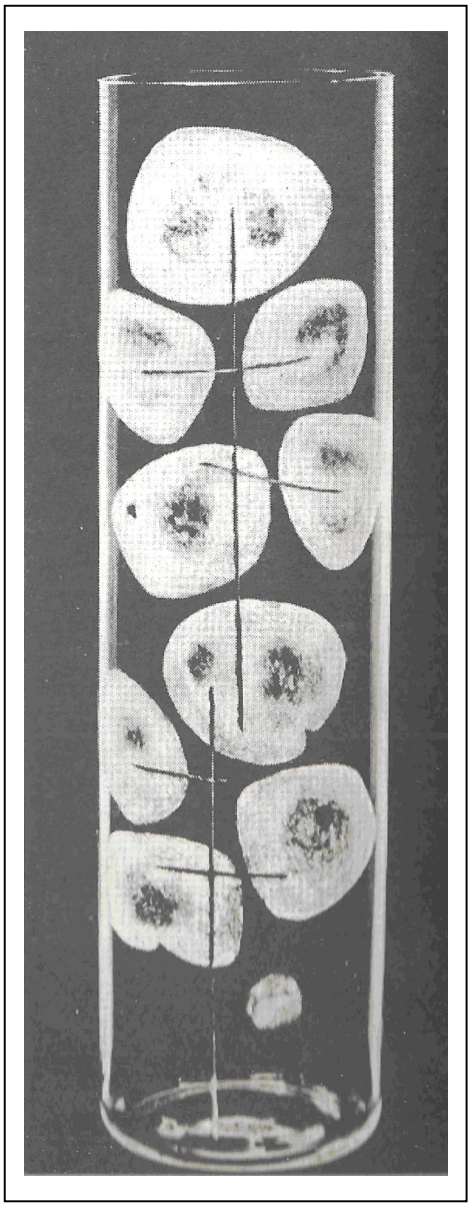

Dėmės ir linijos kompozicija

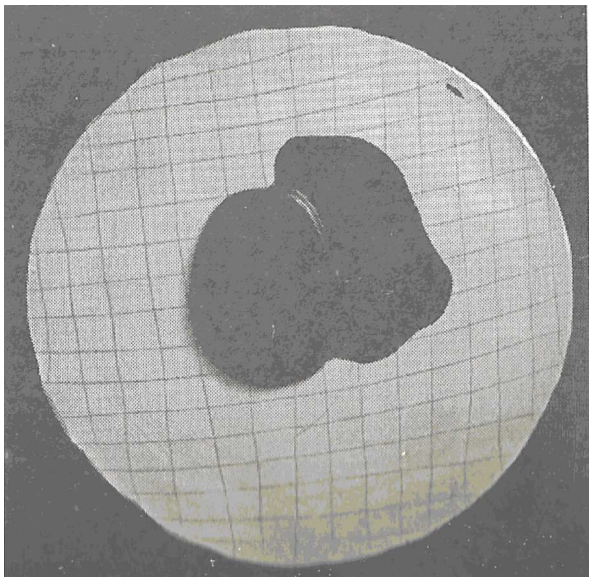

Konkreti dėmė

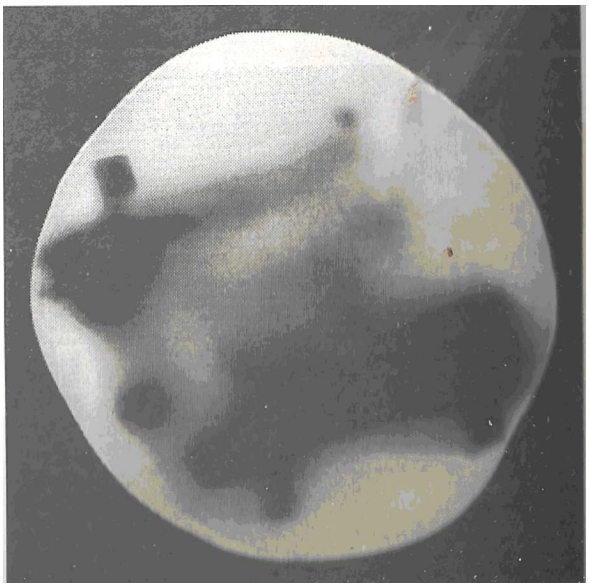

Ištirpusi dėmė

Laisvų dėmių dekoras

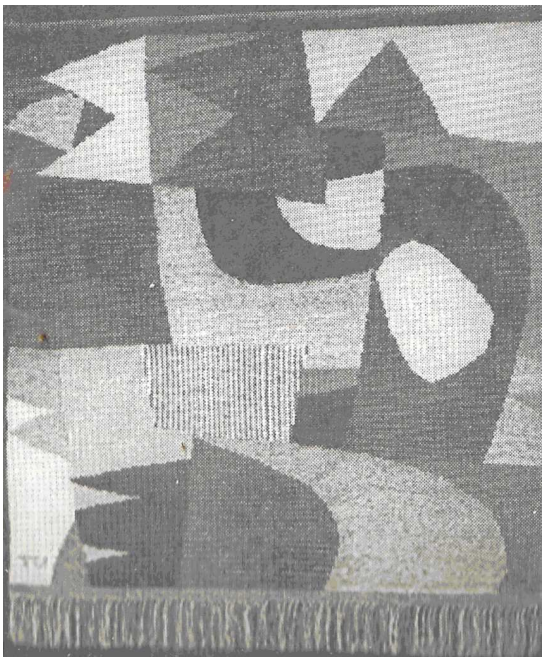

Dinamiškų geometrinių formų dėmė

Šviesa ir šešėlis

Šviesa ir šešėlis - (šviesokaita) taip pat sudaro aktyvias dėmes, kurios priklauso nuo apšvietimo židinio stiprumo, nuotolio ir padėties. Natūrali dienos šviesa šešėlius nuolat keičia, o dirbtinis apšvietimas išlaiko juos pastovius.

Šešėliai skirstomi į *savuosius* ir *krintančiuosius*. Pastovieji stipresni už savuosius, kuriuos suminkština refleksai ir blikai. *Savieji* daiktų šešėliai labiau *pabrėžia daikto formą*, o *krintantieji – perspektyvą*, ypač išryškina trimatę erdvę.

Šviesos ir šešėlio efektas svarbus tapyboje.

Praktinis užsiėmimas

Tema: Dėmė, šviesa, šešėlis

Priemonės: lapas ir guašas.

Spalva

Spalva – labai aktyvi, labai plati ir beveik neišvengiama kompozicijos priemonė. Neapdairus jos panaudojimas gali smarkiai pakenkti kompozicijai.

Svarbu žinoti, kad spalva daro poveikį objekto dydžiui, jo proporcijoms, optiniam kontrastui, ritmui bei fiziologiniam, psichologiniam, estetiniam suvokimui ir funkcionaliam pritaikymui.

Visos spalvos skirstomos į 2 grupes: ***achromatines*** ir ***chromatines***.

Achromatinės spalvos - tai balta, juoda ir pilka su visais atspalviais.

Chromatinės spalvos - tai spektro (raudona, oranžinė, geltona, žalia, žydra, mėlyna, violetinė) ir kitos spalvos bei jų atspalviai.

Praktiškai spalvos gaunamos trimis būdais:

1. maišant chromatinių spalvu dažus;

2. pridedant baltų dažų (šviesinimas);

3. pridedant juodų dažų (tamsinimas).

Visą spalvų ir atspalvių gausumą galima išgauti maišant tris pagrindines spalvas - raudoną, geltoną, mėlyną.

Spalvai būdinga optinė apgaulė, ji pabrėžia daikto formą.

Dailės, dažniausiai tapybos, kūrinio spalvų visuma vadinama - ***koloritu***.

Pagal spalvų psichologinį poveikį koloritas būna „šaltas“ (vyrauja mėlyni, žali, violetiniai deriniai) arba „šiltas“ (vyrauja raudoni, geltoni, oranžiniai tonai).

Spalvų charakteristika:

- Pagal šilumos ir šalčio įspūdį, spalvos grupuojamos į šiltas ir šaltas.
- Raudonos, geltonos ir arčiau jų esančios spalvos, primenančios ugnį, vadinamos šiltomis.
- Žydros, žalios ir mėlynos, primenančios ledą, kosminę erdvę vadinamos šaltomis.
- Žalia spalva gali būti šalta ir šilta.
- Pilka spalva taip pat gali būti šilta ir šalta.

- Spalvų šiltumas ar šaltumas priklauso nuo geltono ar mėlyno atspalvio.
- Šiltos spalvos šalia šaltų atrodo šaltesnės, o šaltos šalia šiltų – šiltesnės.
- Kokybiškas spalvų derinimas yra jo skambumas:
  - kaip viena spalva rami, o kita dominuojanti, tai pat gali būti šilta ir šalta spalvų gama, gali būti derinamos šiltos ir šaltos spalvos.
- Lengviau suderinti neaktyvias spalvas, tačiau kontrastingi deriniai yra efektingesni.
- Vykę deriniai rodo didelį kūrėjo meistriškumą ir skonį.

Pagrindinės spalvos:

Papildomų spalvų sudarymas:

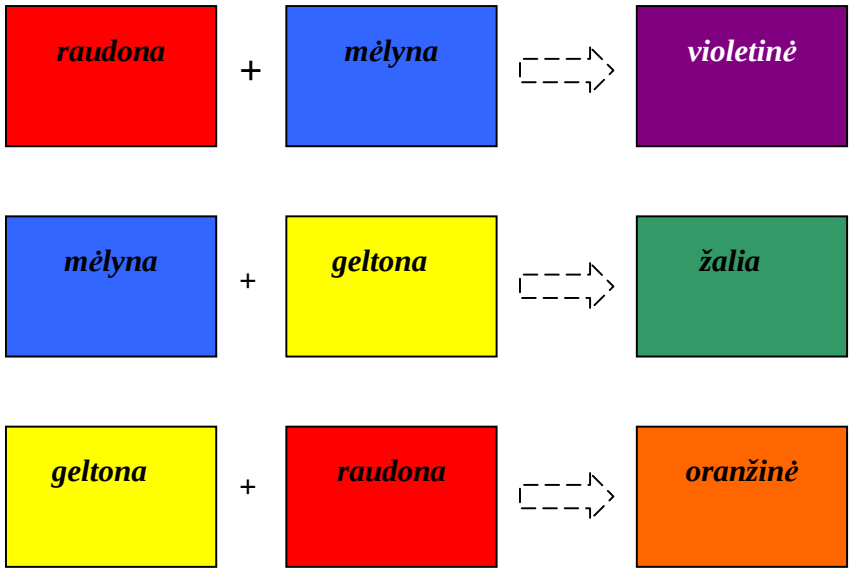

Šiltos spalvos:

Spalvos iliuzija - opiausia kompozicijos problema

- Pabrėžia formą arba ją niveliuja
- Šviesus daiktas atrodo didesnis, lengvesnis
- Tamsus – mažesnis, sunkesnis
- Šviesi spalva padeda išryškinti plastinę formą
- Tamsi pabrėžia jos siluetą
- Ryški nustelbia formą, labiau tinka mažiems, nutolusiems ir mažiau apšviestiems objektams, o iš objektų grupės išskirią svarbiausią
- Nereikia pamiršti, kad šešėlyje spalva tamsėja, kartais praranda švarumą, todėl tokias plokštumas reikia dažyti ryškiau bei šviesiau.

Artėjančios ir tolstančios spalvos

- Pastebėta, kad šviesios ir šiltos spalvos – artėja
- Šaltos bei tamsios – tolsta

Šios savybės padeda optiškai transformuoti aplinką, ją trumpinti, aukštinti, žeminti.

Spalvų psichofiziologinės ypatybės

Kiekvienam žmogui svarbios spalvų psichofiziologinės ypatybės. Jos veikia nuotaiką, sveikatą, regėjimą, mokymąsį ir darbo našumą. Spalva ne tik džiugina, bet ir vargina. Pastebėta, kad pirmaklasiai

moksleiviai labiau mėgsta gelsvas spalvas, vyresnieji - žalsvas, o vėliau žydras. Taigi vaikui augant kinta ir požiūris į spalvas.

Geltona spalva – jaunystė, viltis, draugiškumas, darbas, kantrybė, laisvė, džiaugsmas, asocijuojama su Saturnu.

Mėlyna spalva – tikėjimas, tiesa, išmintis, ištikimybė, pastovumas, šlovė, garbė, nuoširdumas, meilė, moteriško principo reprezentacija, asocijuojama su Venera.

Žalia spalva – protas, intelektas, dieviškas nemirtingumas, asocijuojama su Merkurijumi.

Žydra spalva – dvasingumas, dangiška ramybė, dieviška jėga, valdingumas, asocijuojama su Jupiteriu.

Oranžinė spalva – sveikata, šventumas, skaistumas, asocijuojama su Saule.

Purpurinė spalva – pasiaukojimas, teisingumas, išdidumas, santūrumas, valdingumas, asocijuojama su Merkurijumi.

Ruda spalva – nusižeminimas, asketizmas, Dvasios inercija, pasyvumas.

Balta spalva – vientisumas, pilnovė, užbaigtumas, paprastumas, nekaltybė, tyrumas, šviesa, oras, taika, gedulas.

Pilka spalva – nuolankumas, neutralumas, atgaila, sielovada, depresija, gedulas.

Juoda spalva – pirminis chaosas, pirmapradė šviesa, tuštuma, pastabumas, kuklumas, rimtis, rūpestingumas, pasiaukojimas, mirtis, pyktis, gėda, pavydas, asocijuojama su Saturnu.

Auksinė spalva – didybė, dieviška puikybė, garbė, turtingumas, dvasinė stiprybė, asocijuojama su Saule.

Sidabrinė spalva – nekaltybė, išmintis, dvasingumas, skaistumas, džiaugsmas, vaisingumas, asocijuojama su Mėnuliu.

Praktinis užsiėmimas

Tema: „Spalva. Spalvos iliuzija“ - Spalvų maišymas, spalvų kuriama nuotaika.

Priemonės: lapas ir akvarele arba guašas.

Kontrastas

Kontrastas – priešingybė, skirtumas. Jis suvokiamas lyginant įvairius fizinius, dvasinius ar socialinius reiškinius: šiltą ir šaltą, švelnų ir šiurkštų, gyvybę ir mirtį, meilę ir neapykantą, gėrį ir blogį ir tt. Tai abstrakčios sąvokos. Kontrastas pats savaime neegzistuoja. Vaizduojamojoje dailėje kontrastai yra regimi: šviesi ir tamsi dėmė, šilta ir šalta spalva, didelė ir maža forma, lygus ir nelygus paviršius, vertikalė ir horizontalė, tiesi ir kreiva linija ir pan. Kontrastu galima pabrėžti svarbiausią objekto dalį, kompozicijos centrą, paryškinti kai kuriuose elementus. Kontrastui daugiausiai įtakos turi elemento dydis ir spalva, bei jų santykis su fonu. Kuo didesnis ir ryškesnis elementas, tuo jis labiau veikia foną. Ypač spalva fiziologiškai veikia achromatinius fonus. Net ir nedidelis spalvos lopinėlis baltame, juodame, pilkame fone keičia jo kokybę.

Profesionalūs menininkai kontrastus naudoja pagrįstai ir emocionaliai, kartais išprovokuodami meninių priemonių disharmoniją, kompozicijos akcentų paryškinimą. Tam reikia ne tik drąsos, bet ir takto.

Simetrija, asimetrija, disimetrija

Simetrija (gr. *symmetria* – atitikimas) – ***darnumas, proporcingumas, panašumas***.

Tai yra paprasčiausia kompozicijos harmonizavimo priemonė. Ji išlaiko pusiausvyrą ir labiausiai vienija kompoziciją. Simetriją dažnai matome klasikiniuose meno ir architektūros kūriniuose. Tačiau simetriškų elementų pasikartojimas daro kompoziciją monotonišką, statišką ir sunkiai pritaikomą kai kuriems funkciniams poreikiams.

Paprasčiausia ir dažniausia yra ***veidrodinė, arba atspindžio,*** simetrija. Ji būdinga zigomorfiniams gyvūnams, kai kurių augalų žiedams bei aktinomorfinės struktūros formoms. Veidrodine simetrija pasižymi daug klasikinių pastatų ir religinių paveikslų, taip pat buityje naudojamų daiktų ir įrankių.

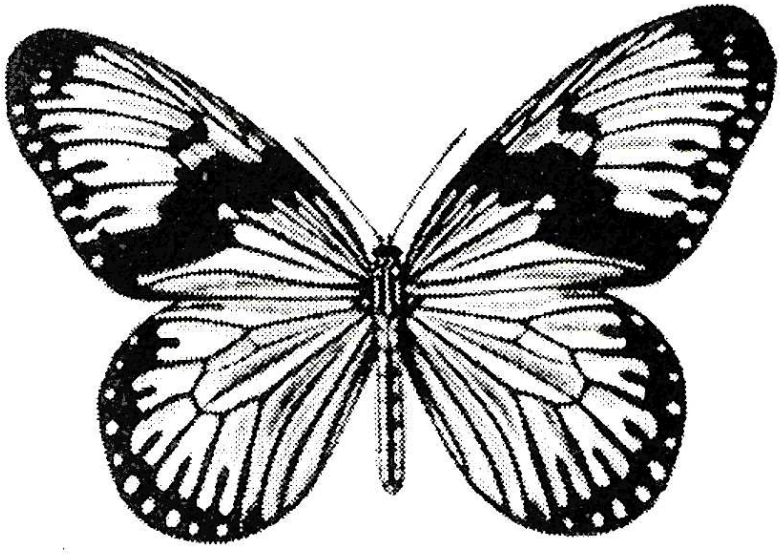

Gamtoje – drugys – ***veidrodinė simetrija***

Asimetrija (gr. *asymmetria* – ***simetrijos nebuvimas, nedarna***) savo menine kokybe ***yra priešinga simetrijai***, labiau intriguojanti. Simetrija pavaldi racionaliems tvarkos dėsniams, o asimetrija pasiekiama kitais būdais, dažniausiai išlaikyta pusiausvyra. Tai pasireiškia elementų skaičiumi, jų dydžiu, forma, dėmėmis, spalvomis, faktūra, kontrastais, ritmu ir laisvomis kompozicinėmis ašimis,

kurios tuos elementus mobilizuoja į kompozicinę harmoningą dinamišką visumą. Asimetrija yra individualesnė kūryba, reikalaujanti meninio pusiausvyros jausmo, sugebėjimo ir gero skonio.

Dissimetrija – ***tai nedidelis nukrypimas nuo simetrijos,*** „asimetrija simetrijos viduje“. Dissimetrijos terminą pirmasis pavartojo prancūzų chemikas ir mikrobiologas Lui Pasteuras, pastebėjęs kai kurių mikroelementų simetrijos neatitikimus. Gamtoje tokių pavyzdžių labai daug, nes absoliučios simetrijos beveik nebūna, net, anot ornitologo Wolfgango Markacho, ir dviejų vienodų kiaušinių nebūna. Žmogus tik iš pažiūros yra simetriškas. Ne vien širdis ir kiti žmogaus vidaus organai išdėstyti asimetriškai, bet ir išorėje dažnai skiriasi dešinė nuo kairės. Tai nesunku patikrinti: jeigu frontalią veido nuotrauką veidrodžiu padalysime lygiai per pusę, tai turėsime du skirtingus veidus.

Dissimetrija suteikia portretui individualumo, suminkština griežtus simetrijos kanonus ir teikia lengvo žaismingumo. Tai pasakytina apie visas dissimetriškas kompozicijas.

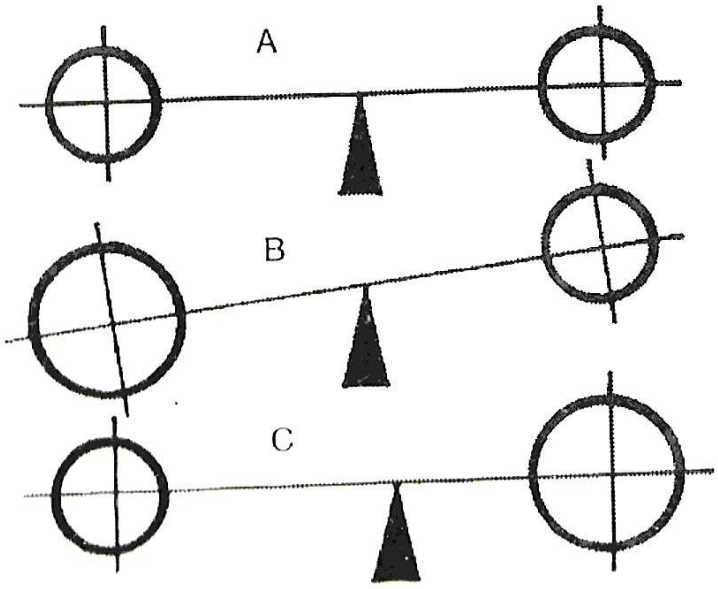

A – Simetrija B – Asimetrija C – Dissimetrija

Grafinis vaizdas

Ornamentai

Tai pati seniausia dailės rūšis, sutinkama beveik visose lietuvių liaudies dailės šakose. Ornamentą matome tekstilėje, drabužių puošyboje, keramikoje, architektūroje, metalo dirbiniuose o taip pat siužetinėje dailėje. Žodis ornamentas (ornamentum) kilęs iš lotynų kalbos ir reiškia „pagražinimas, papuošimas“, todėl ir ornamento paskirtis yra puošti.

Ornamentas sudaromas iš vieno ar kelių ritmiškai pasikartojančių geometrinių ar vaizdinių elementų, kurie daikto paviršiuje dėstomi atsižvelgiant į atskiras jo dalis bei visumą.

Menotyrininkas P. Galaunė ornamentą apibūdino kaip vieną iš pirmiausių ir pirmykščių elementų, kuriais žmogus išreiškė grožio pajautimą. Meno tyrinėtojai pažymi, kad pirminis daiktų puošimas turėjo labiau magišką ir apeiginę negu puošiamąją funkciją. Iš ornamentų pažįstame savo krašto istoriją.

Svarbiausia ornamento ypatybė – ritmas (gr. rhytmos - darnumas, proporcingumas) – kokių nors elementų (linijų, dėmių, spalvų) tolygus pasikartojimas.

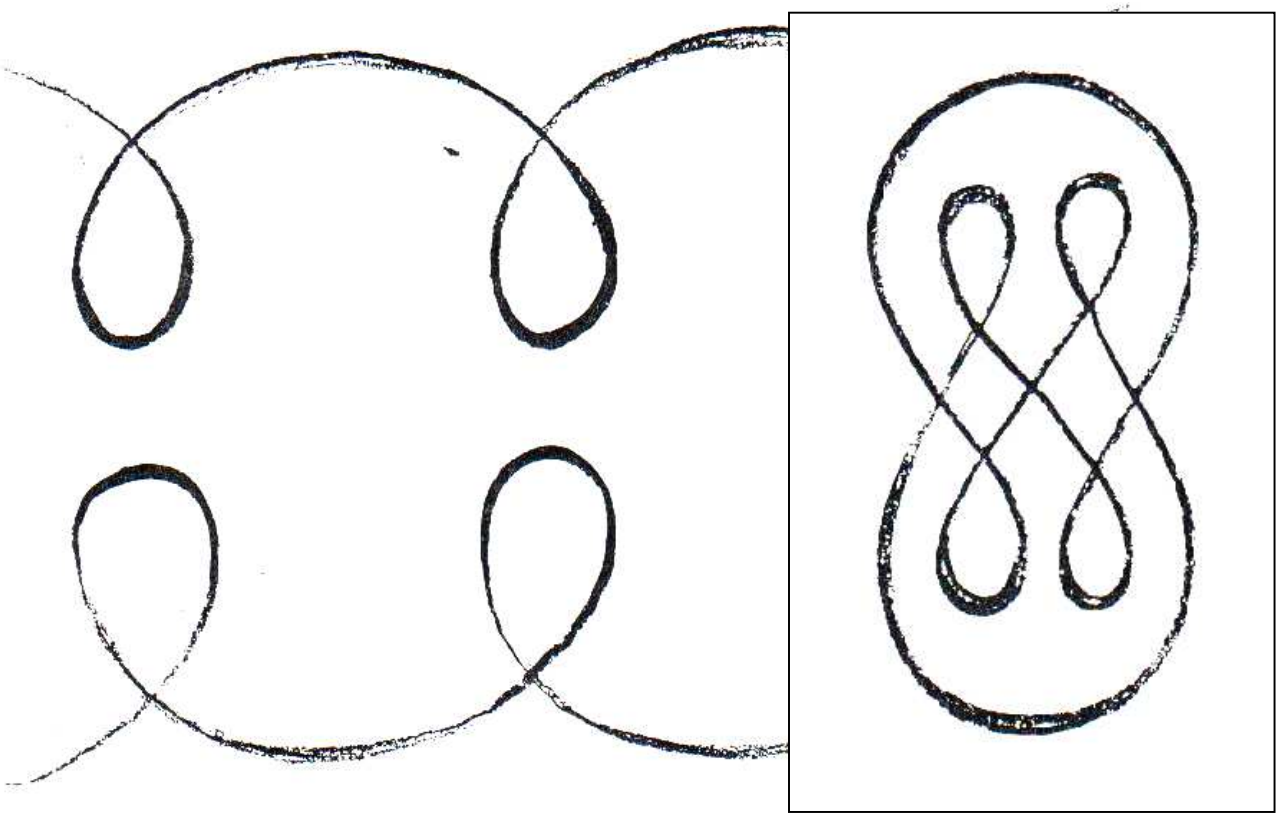

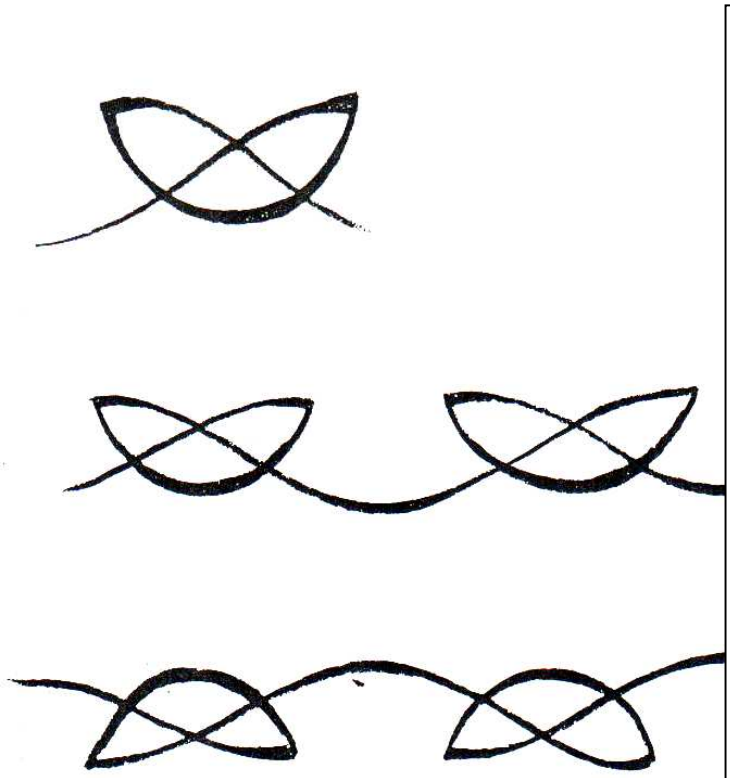

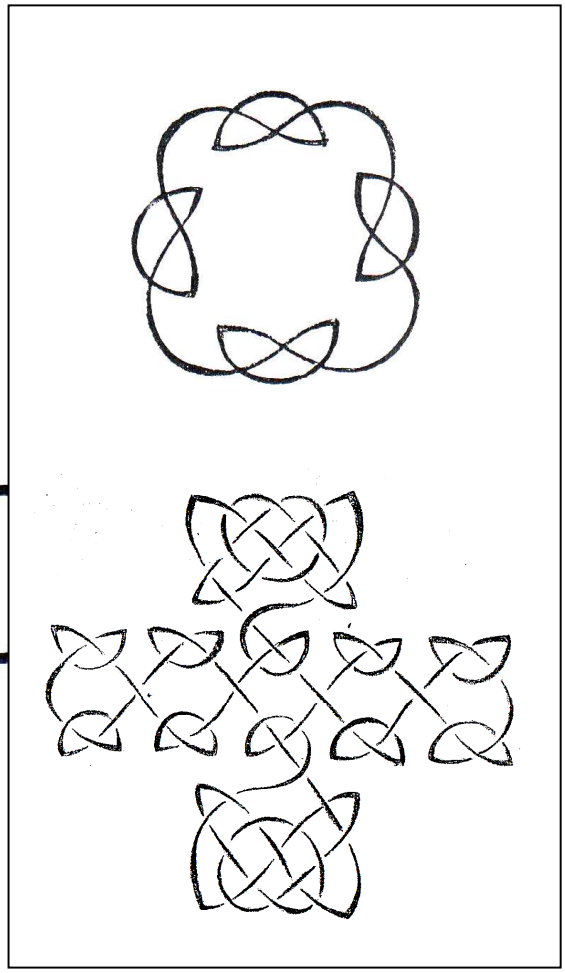

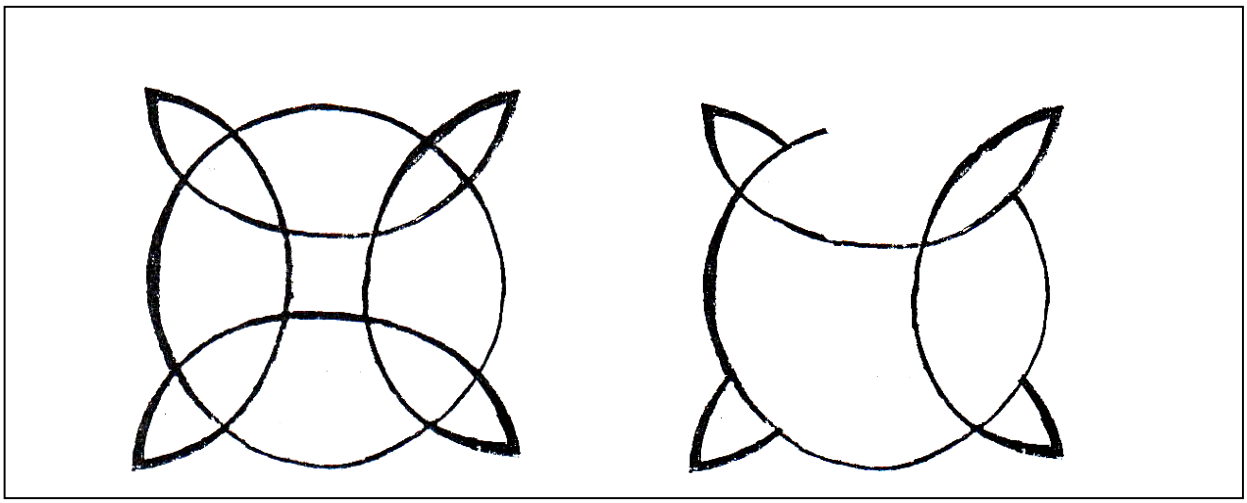

Proporcijos

Proporcijos suprantamos kaip ilgių, pločių, aukščių ir tūrių darna, kaip atskirų elementų santykis su visuma. Proporcijoms nustatyti reikalingi ne mažiau kaip du parametrai, kad būtų galima juos palyginti. Vykusiai parinktos proporcijos lemia objekto meninę vertę, pabrėžia kompozicijos vienybę. Prityrusi akis iš karto pastebi nors ir mažiausią proporcijų nesuderinamumą. Tinkamas jų pasirinkimas daro kūrinį patrauklų, estetišką.

Seniausiai žinoma apie žmogaus kūno proporcijas. Santykių ir proporcijų teorija prasideda nuo antikos laikų. Anot graikų mokslininko Pitagoro, gyvenusio 570- 500 m. Pr. M. E., žmogus yra visų daiktų matas. Galbūt tik tapytojas laisviausiai pasirenka paveikslo matmenis, o visi kiti dailininkai ir architektai dydį supranta kaip daiktų ir pastatų santykį su žmogumi ir aplinka.

Sienos (ant kurios bus atliktas galutinis darbas) matmenis, reikės sumažinti pvz.: 10 kartų. Tarkime siena 3m (3000 mm) x 2,5 m (2500 mm) – tai lapas turėtų būti 30 cm (300 mm) x 25 cm (250 mm).

Praktinis užsiėmimas – Formų piešimas

Aprašymas: Su ornamentika, simetrija, asimetrija, dissimetrija mokiniai supažindinami praktinio užsiėmimo metu. Ornamentų piešimas. Proporcingos formos.

Tema: Ornamentų piešimas

Priemonės: lapas, pieštukas, kreidelės, flomasteriai, guašas ir kt.

Tekstūra

Tekstūra - medžiagos sandaros įpatybės, atsiradusios veikiant fiziologiniams, cheminiams ir fiziniams procesams. Ypač žavi įvairių rūšių mediena, granitas, marmūras, brangakmeniai, oda, gintaras bei kitos natūralios medžiagos. Tačiau vis daugiau sukūriama savitos tekstūros dirbtinių medžiagų arba natūralių medžiagų imitacijų (dekoratyvinių betonų, plastmasių, dirbtinių odų).

Kartais tekstūrą papildo faktūra bei spalva.

Dažniausiai kompozicijoje naudojama vienos rūšies tekstūra.

Kūrinio nuotaika

Kūrinio nuotaika priklauso, nuo pasirinktos temos, kompozicijos, spalvų, pasirinktos technikos ir svarbiausia nuo žmogaus vidinės būsenos.

Kiekvienas meno kūrinys atspindi žmogaus vidinę būseną.

Kompozicijos visuma

Priklausomai nuo menininko tikslų yra daug metodų, arba „kompozicinių technikų“ siekti vienybės jausmo per meno kūrinius. Pavyzdžiui, meno kūrinys, gali būti estetiškai malonus akims, jei darbo elementai yra išdėstyti subalansuoti. Tačiau yra menininkų, tokių kaip *Salvadoras Dali*, kurių vienintelis tikslas yra sutrikdyti tradicinės sudėties kompoziciją.

Kiekvienas menininkas metodus kuria skirtingai. Vienam gali patikti romantiškas požiūris, o kitam gali norėtis pavaizduoti realistiškai. Nėra griežtų taisyklių, pagal kurias galima būtų išmokti suprasti meną arba jį kurti, bet yra tam tikros reikšmės, ženklai, kuriuos galima skaityti.

Kompozicijos visumą lemia pasirinktas formatas ir jo išpildymas. Paveikslas - tai sudėtingas menininko sukurtas ženklas, kurį galima išskaityti, suvokti.

Vykusi kompozicija, matosi ryškus paveikslo centras, harmoningai suderintos spalvos.

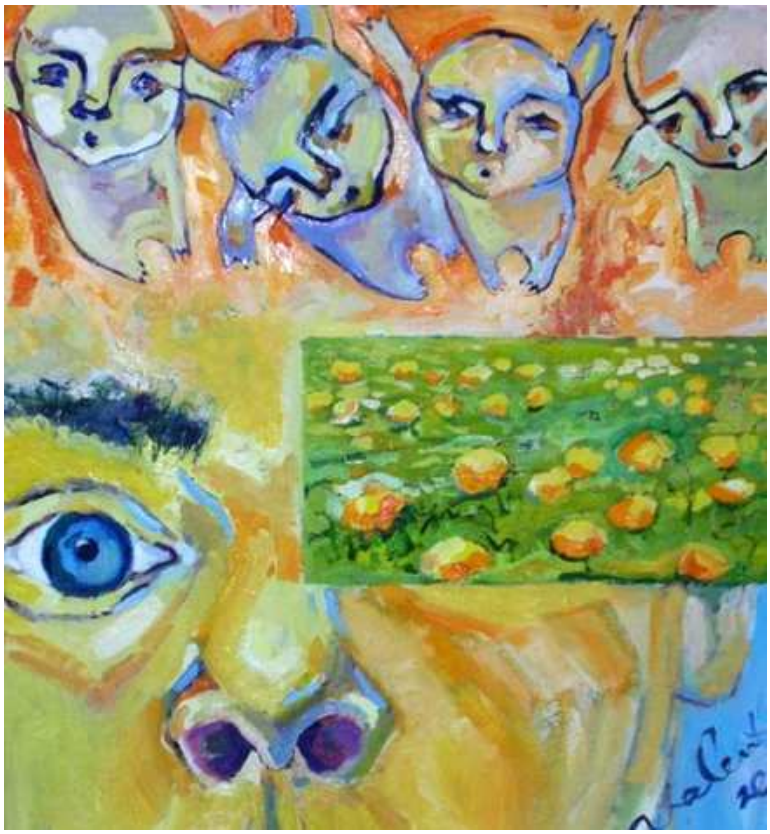

Nevykusiai sudeliota kompozicija, perkrauta, neaišku kur koncentruoti žvilgsnį, spalvos ryškios, daug jų.

Simbolių kalba. Archetipų, simbolių ir ženklų semantika

Taikomosios ir dekoratyvinės dailės kūryboje, išlaikant tradicines formas ir jų simboliką, kartais pravartu pažinti mitologijos, tautosakos, apeigų ir papročių archetipus. Dailininkus labiau domina regimoji išraiška. Tai įvairios kosmogramos, simboliai ir ženklai, paplitę visų pasaulio tautų kultūrose.

Europoje VI–IV tūkstantmetyje pr. Kr. jų aptinkama visuose regionuose.

Baltų archetipų užuomazgos – taip pat akmens amžiuje. Neabejojama dėl jų indoeuropietiškos pasaulėžiūros kilmės. Tačiau panašios reikšmės ženklų ir simbolių galima aptikti ne tik Lietuvoje, Europoje, bet ir Kinijoje, Japonijoje bei kitose šalyse. Visa tai atsirado senovės žemdirbių ir gyvulių augintojų aplinkoje. Manoma, kad baltai jau akmens amžiuje garbino dangaus šviesulius, taip pat ir elnius, žirgus, žalčius, kai kuriuos paukščius ir medžius. Jų piktogramas vaizdavo ant akmenų, darbo įrankių ir rakandų. Kai kurie ženklai ir simboliai mūsų protėviams atstojo raštą ir kalendorių. Iširus pirmykštei bendruomenei, daugelis ženklų tapo nuosavybės ženklais bei ornamentais.

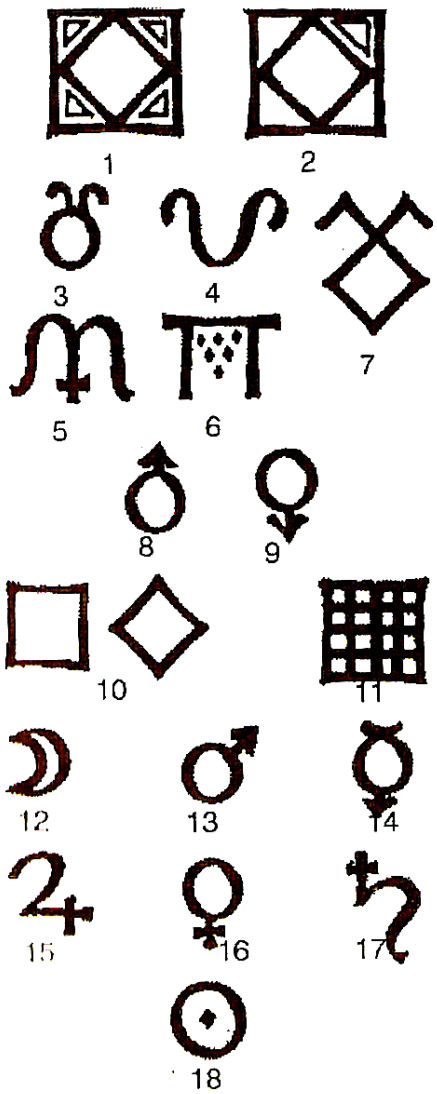

Paveikslėlyje pavaizduota

LAIKO ŽENKLAI:

1 – metai, 2 ir 3 – pavasaris, 4 – vasara, 5 – ruduo,

6 – žiema, 7 – lygiadienis, 8 – rytas, 9 – vakaras,

10 – diena, 11 – naktis, 12 – pirmadienis (mėnulis),

13 – antradienis (Marsas), 14 – trečiadienis (Merkurijus),

15 – ketvirtadienis (Jupiteris), 16 – penktadienis (Venera),

17 – šeštadienis (Saturnas), 18 – sekmadienis (Saulė).

Pagal prasmę ženklus ir simbolius santykinai galima suskirstyti į stilizuotus kosmoso, gamtos, žmonių ir abstrakčios minties vaizdus.

Kai kurie iš jų turi keletą ezoterinių reikšmių arba skirtinguose regionuose savaip aiškinami.

Ugnies ženklai

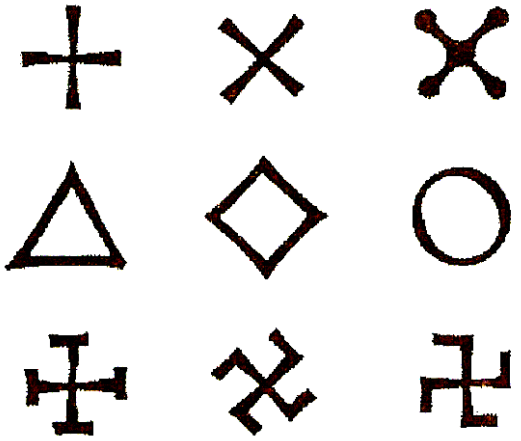

Valdžios ženklai

1 – ganytojo,
2 ir 3 – valdovo,
4 – Mindaugo,
5 – Gedimino,
6 – Vytauto,
7 – Algirdo,
8 – Jogailos,
9 – Skirgailos.

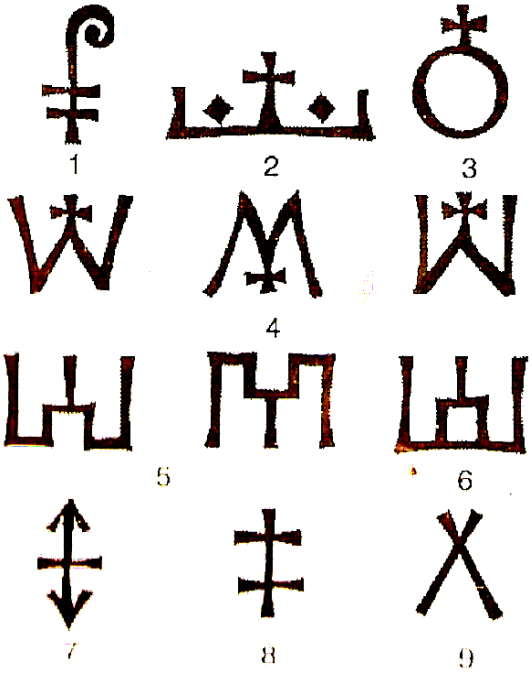

Abstrakčios sąvokos:

1 – pastovumas,
2 – amžinybė,
3 – aktyvumas,
4 – judėjimas,
5 – dvasingumas,
6 – apsireiškimas,
7 – gyvibingumas,
8 – dvasia ir materija,
9 – tvarkingumas,
10 – meilė,
11 – vienybė,
12 – ištikimybė,
13 – sauga ir pasitikėjimas,
14 – lemtis,
15 – sėkmė,
16 – pasyvus intelektas,
17 – aktyvus intelektas,
18 – emocinė veikla,
19 – vyras,
20 – moteris,
21 – žmogus,
22 – veikla,
23 – jėga,
24 – priešprieša.

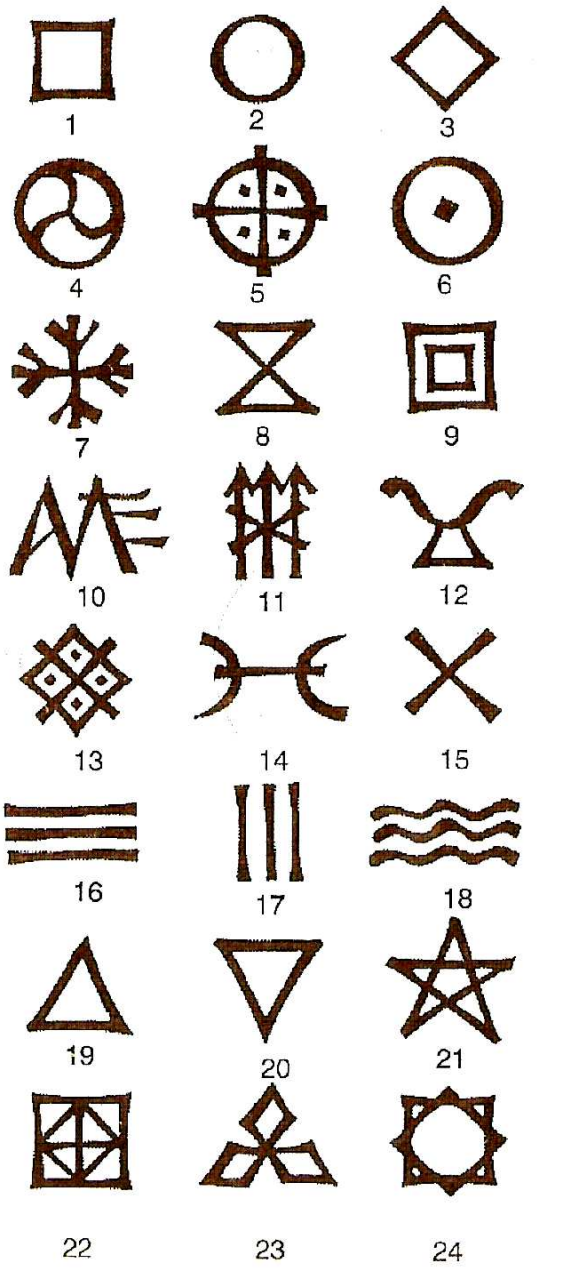

Archetipų, simbolių ir ženklų semantikos pažinimas vykdomas žaidimų forma:

1. ***Žaidimas „Atspėk simbolį“ – mokiniai turi įminti (atspėti) vadovo parodytą ar nupieštą simbolį. Po kiekvieno simbolio įminimo, arba ne, vadovas, ar atspėjęs simbolį mokinys, paaiškina simbolio reikšmę. (Žaidimas vykdomas tik su dalimi metodinėje medžiagoje pateikiamų ženklų).***
2. ***„Išsirink savo Simbolį“ – mokinys renkasi simbolį iš pateiktos medžiagos (pasirinkimą įtakoja nuotaika, formos ir pan.) Išsirinkus simbolius, mokiniams paaiškinama išsirinkų simbolių prasmė. (Žaidimas vykdomas su likusia dalimi metodinėje medžiagoje pateikiamų ženklų).***

Šiuo žaidimu, siekiama lavinti vaikų bendrą išprūsimą, mąstymą, atmintį.

Marškinėlių karpymas

Dar kartą, apibendrinama visa moksleiviams suteikta informacija - naudojamas praktinis užsiemimas – „Marškinėlių karpymas“.

Teorinio – praktinio užsiėmimo metu pasikartotos, įgytos žinios (linija, kompozicija ,kompozicijos visuma, formos ir kt.) praktiškai išpildomos inovatyviai – pritaikant marškinėlių karpymo meną.

Naudojamos priemonės: trikotažiniai marškinėliai. aštrios žirklės.

- Moksleiviai susiskirsto poromis;
- Karpymas vyks apsivilkus marškinelius;

Marškinėlius karpysime vienas kitam, pradžioje vienas karpo, kitas stovi apsivilkęs, po to apsikeičiama.

1. apsivelkame marškinėlius:

2. aptariama kurią vietą norima karpyti - rankovę, nugarą ar priekį.
3. Imame žirkles ir pradedame karpymą (šiuo atveju karpoma nugara). Karpome, apie 2 cm juostelėmis, nuo viršaus žemyn. Su žirklėmis elgiamės atsargiai, kad nesužeistumėme ir nesusižeistumėme.

4. Nukerpame marškinėlių apatinę juostą, kuri yra atlenkta ir susiūta.

5. Ištampome juosteles (imame abiem rankom ir ištampome, bet netempiam tiek, kad nutrūktų).

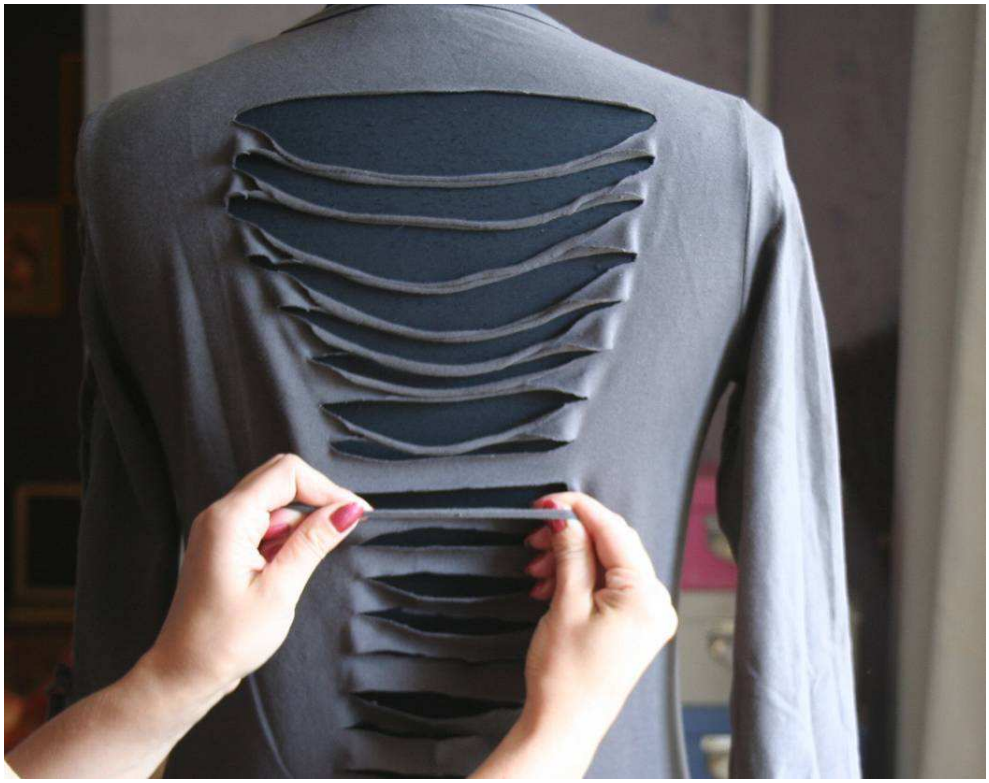

6. Kai visos juostelės ištampytos, pradedame pinti. Pradedame nuo viršaus ir piname žemyn.

1.

2. 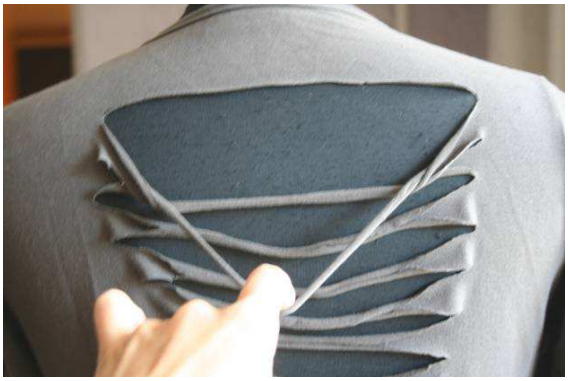

Imame antrą juostelę nuo viršaus ir pro apačią kišame po pirmąja (*kaip parodyta paveikslėlyje nr.1*) pro susidariusią kilpą imame žemiau esančią juostelę ir ištraukiame (*paveikslėlis nr 2*).

3.

4.

Ir taip piname iki apatinės juostelės (*paveikslėlis Nr. 3, nr. Nr. 4*).

7. Imame žirkles ir kerpame per puse paskutinę ir priešpaskutinę juosteles.

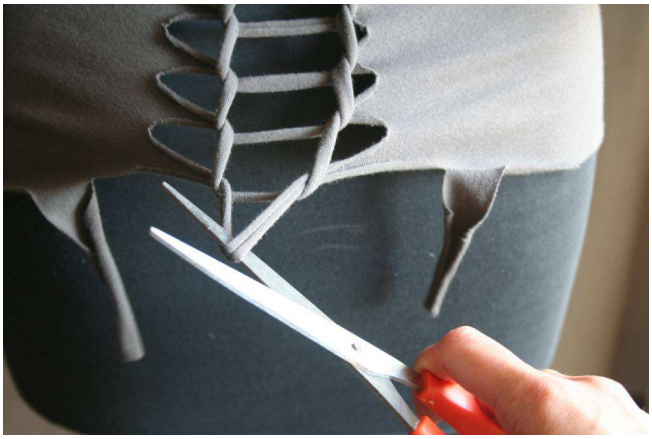

8. nukirptas juosteles gražiai kampuose surišame dviem mazgeliais.

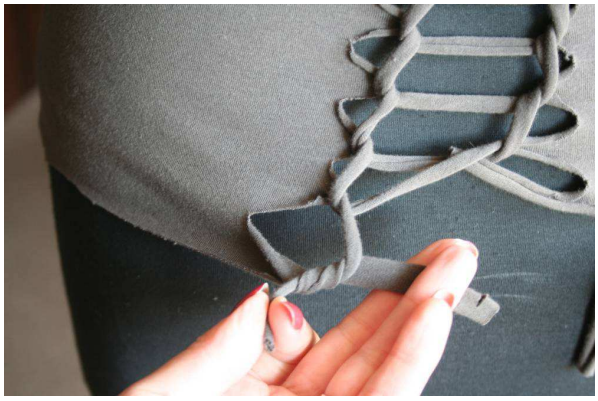

9. Surišus mazgelius darbas baigtas ☺

Papildoma informacija:

http://www.demotyvacija.lt/nori-originalumo-1406842.html

http://www.youtube.com/watch?v=y8AjGUjTbTM

http://www.facebook.com/pages/Adam-Saaks/115637525182058

Profesionalus marškinėlių karpytojas - *Adam Saaks*

Adam Saaks

Literatūros sąrašas:

- Juozas Adomonis „Nuo taško iki sintezės“ Vilnius 1994 m.
- Janina Celieškienė „Meno istorijos ir dailės pažinimo pagridai“ Jonava 2000 m.
- Giedrius Šiukščius „Dizainas- menas, mokslas, technika“ Vilnius 2005 m.
- Boleslovas Klova. Lietuvių monumentalioji dekoratyvinė tapyba. Vilnius 1975 m.
- Algimantas Mačiulis. Dailė architektūroje. Vilnius, 2003 m.

Video medžiaga:

- http://www.nejuokauk.lt/%C4%AEvairenyb%C4%97s/21-ivairenybes/2015-tapyba-ant-sienos
- http://www.demotyvacija.lt/nori-originalumo-1406842.html
- http://www.youtube.com/watch?v=y8AjGUjTbTM

Naudingos nuorodos:

- http://www.wallsdecorating.eu/lt/freska/
- http://www.google.lt/search?q=tapyba+ant+sienos&hl=lt&biw=1366&bih=624&prmd=ivns&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=JHAkTvHmKciSswbSntWdAg&ved=0CDAQsAQ
- http://lt.wikipedia.org/wiki/Dail%C4%97
- http://lt.wikipedia.org/wiki/Mozaika
- http://lt.wikipedia.org/wiki/Freska
- http://www.mokslai.lt/referatai/kursinis/sienu-tapyba-architekturoje-ir-jos-technika-puslapis3.html
- http://www.fructusartis.lt/contents/coid,3265/SPALVA-IR-KOLORITAS
- http://www.ciurlionis.lt/m-k-ciurlionio-tapyba-ir-grafika
- http://mkp.emokykla.lt/ars/liet_tautodaile/ornamentika.htm
- http://www.facebook.com/pages/Adam-Saaks/115637525182058

PROJEKTAS „NEGAIŠK LAIKO PATYČIOMS! TU GALI KURTI“ NR. VP1-2.2-ŠMM-05-K-01-113

MENINIO UGDYMO - DAILĖS METODIKOS DALOMOJI MEDŽIAGA

Tikslinė grupė: IX-XII klasių mokiniai

Tapybos technikos

Pagal medžiagas ir tapymo būdą skiriama tapybos technika:

akvarelė (tapoma akvareliniais (vandeniniais) dažais, minkštais teptukais ant akvarelinio popieriaus), ***enkáustika*** (vaško tapyba), ***aliejinė tapyba*** (ant drobės tapoma aliejiniais dažais), ***guašas, pastelė, tempera*** (tapoma ant gruntuotų lentų, popieriaus, drobės, sienos), ***tušas***, ***purškimo technika*** (dažai purškiami aerografu).

Mozaika. Mozaikos istorija

Mozaika – tai piešinys ar paveikslas, kai vaizdas kuriamas iš įvairių medžiagų (keramikos, akmens, metalo, medžio) panašios formos ir tekstūros gabaliukų. Šie sutvirtinami skiediniu, vašku, mastika, klijais ir pan. Paprastai mozaikos daromos ant didelių plokščių paviršių, pvz., sienų, grindų ar lubų, tačiau kartais mozaika dekoruojami ir nedideli objektai.

Gipsas. Gipso faktūra, tekstūra

Gipsas – tai hidratuotas kalcio sulfatas. Paplitęs nuosėdinės kilmės mineralas (evaporitas). Susidaro iš įvairių sūrymų ir būna įvairių spalvų.

Gipsas puikiai naudojamas mene - skulptūroms, meninio metalo liejimo formoms, interjero puošiniams (vazos, lipdiniai ir kt.) gaminti.

Nuotrauka iš interneto

Aut. Guoda Žilienė

Gipso binto technika, technologija

Praktinis užsiėmimas
Tema: Darbas su gipso bintu – naudojimas, pritaikymas.
Priemonės: naudojamas stiklinis indas (pvz. stiklainis) kuris dekoruojamas gipso bintu. Sudžuvus gipsui, nuspalviname akvareliniais dažais.

Kompozicija

Komponavimas - tai įvairių elementų išdėstymas plokštumoje:

taškas, linija, dėmė, šviesa, šešėlis, spalva, faktūra, mastas, proporcija, oreantacija, simetrija, asimetrija, disimetrija, kontrastas, niuansas, tapatybė, ritmas, ornamentas, formų tektonika arba erdvėje atitinkama meniška tvarka, o kartais ir „meniška netvarka“.

Kompozicija - reiškia sudėstymą, sudaryma arba elementų sujungimą į visumą. Kompozicijomis taip pat vadinami teminiai arba abstraktūs dailės kūriniai.

Taškas

Taško kompozicija - mus vienaip ar kitaip veikia taško padėtis joje: centre-ramiai, krašte - intriguojančiai, plokštumos viršuje-lengvai, apačioje- stabiliai, kairėje atrodo lengvesnis, dešnėje sunkesnis.

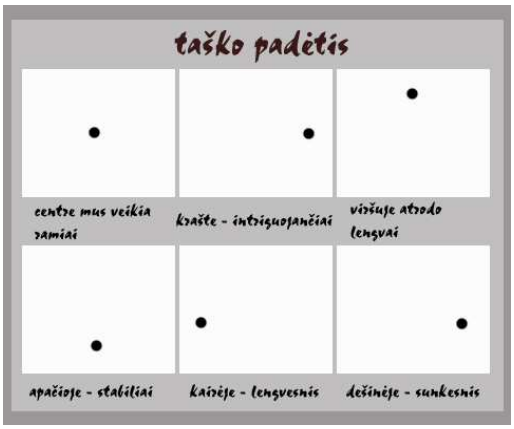

Linija

Linija - taškas judėdamas plokštuma, nubrėžia liniją. Linijomis galima apriboti plokštumą, taip pat ją dalinti. Linija - pats svarbiausias piešinio konstrukcinis elementas. Pagal atlikimo pobūdį jos gali būti stiprios ir silpnos, plonos ir storos, ilgos ir trumpos, tiesios ir lenktos, banguotos ir laužytos, vertikalios ir horizontalios, įstryžos ir spiralinės, nepertraukiamos ir punktyrinės, bei šviesios, tamsios, juodos, pilkos ir spalvotos.

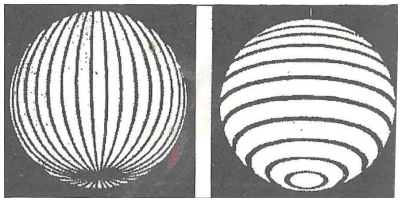

Linijomis galima pavaizduoti objekto formą

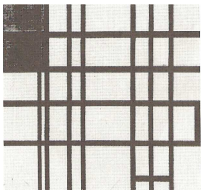

Konstrukcinė linija

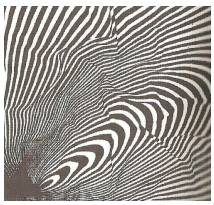

Optinio piešinio linija

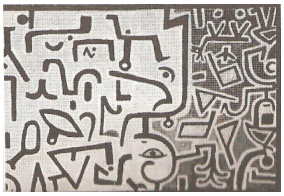

Dekoratyvios linijos

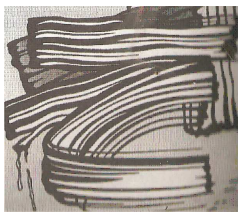

Ekspresyvios linijos

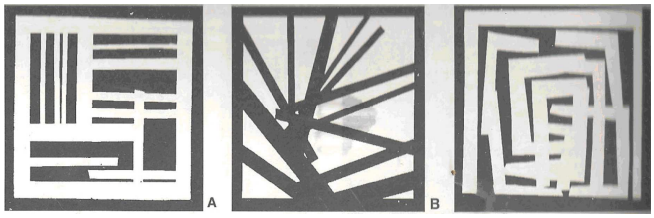

Tiesių elementų išdėstymas plokštumoje suteikia skirtingą pobūdį: A – statišką, B – dinamišką, C – uždarą.

Praktinis užsiėmimas
Tema: Taškas, linija, formos, formų kontrastas
Priemonės: lapas, pieštukas/spalvoti pieštukai, akvarelė/guašas.

Šviesa ir šešėlis

Šviesa ir šešėlis - (šviesokaita) taip pat sudaro aktyvias dėmes, kurios priklauso nuo apšvietimo židinio stiprumo, nuotolio ir padėties. Natūrali dienos šviesa šešėlius nuolat keičia, o dirbtinis apšvietimas išlaiko juos pastovius.

Šešėliai skirstomi į *savuosius* ir *krintančiuosius*. Pastovieji stipresni už savuosius, kuriuos suminkština refleksai ir blikai. *Savieji* daiktų šešėliai labiau *pabrėžia daikto formą,* o *krintantieji – perspektyvą,* ypač išryškina trimatę erdvę. Šviesos ir šešėlio efektas svarbus tapyboje.

Praktinis užsiėmimas
Tema: Dėmė, šviesa, šešėlis Priemonės: lapas ir guašas.

Spalva

Spalva – labai aktyvi, labai plati ir beveik neišvengiama kompozicijos priemonė. Neapdairus jos panaudojimas gali smarkiai pakenkti kompozicijai.

Svarbu žinoti, kad spalva daro poveikį objekto dydžiui, jo proporcijoms, optiniam kontrastui, ritmui bei fiziologiniam, psichologiniam, estetiniam suvokimui ir funkcionaliam pritaikymui.

Visos spalvos skirstomos į 2 grupes: ***achromatines*** ir ***chromatines***.

Achromatinės spalvos - tai balta, juoda ir pilka su visais atspalviais.

Chromatinės spalvos - tai spektro (raudona, oranžinė, geltona, žalia, žydra, mėlyna, violetinė) ir kitos spalvos bei jų atspalviai. Praktiškai spalvos gaunamos trimis būdais:

Pagrindinės spalvos:

geltona	***raudona***	***mėlyna***

Simetrija, asimetrija, disimetrija

Simetrija (gr. *symmetria* – atitikimas) – ***darnumas, proporcingumas, panašumas***.

Tai yra paprasčiausia kompozicijos harmonizavimo priemonė. Ji išlaiko pusiausvyrą ir labiausiai vienija kompoziciją.

Paprasčiausia ir dažniausia yra ***veidrodinė, arba atspindžio,*** simetrija. Ji būdinga zigomorfiniams gyvūnams, kai kurių augalų žiedams bei aktinomorfinės struktūros formoms.

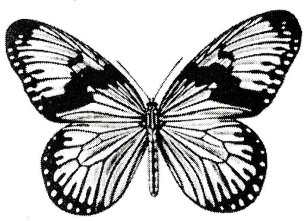

Gamtoje – drugys – ***veidrodinė simetrija***

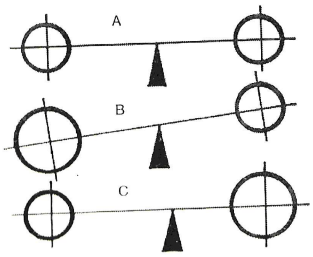

A – Simetrija B – Asimetrija C – Dissimetrija

Asimetrija (gr. *asymmetria* – ***simetrijos nebuvimas, nedarna***) savo menine kokybe ***yra priešinga simetrijai***, labiau intriguojanti. Simetrija pavaldi racionaliems tvarkos dėsniams, o asimetrija pasiekiama kitais būdais, dažniausiai išlaikyta pusiausvyra. Tai pasireiškia elementų skaičiumi, jų dydžiu, forma, dėmėmis, spalvomis, faktūra, kontrastais, ritmu ir laisvomis kompozicinėmis ašimis, kurios tuos elementus mobilizuoja į kompozicinę harmoningą dinamišką visumą.

Dissimetrija – tai nedidelis nukrypimas nuo simetrijos, „asimetrija simetrijos viduje“. Dissimetrija suteikia portretui individualumo, suminkština griežtus simetrijos kanonus ir teikia lengvo žaismingumo.

Ornamentai

Tai pati seniausia dailės rūšis, sutinkama beveik visose lietuvių liaudies dailės šakose. Ornamentą matome tekstilėje, drabužių puošyboje, keramikoje, architektūroje, metalo dirbiniuose o taip pat siužetinėje dailėje. Ornamentas sudaromas iš vieno ar kelių ritmiškai pasikartojančių geometrinių ar vaizdinių elementų, kurie daikto paviršiuje dėstomi atsižvelgiant į atskiras jo dalis bei visumą. Svarbiausia ornamento ypatybė – ritmas (gr. rhytmos - darnumas, proporcingumas) – kokių nors elementų (linijų, dėmių, spalvų) tolygus pasikartojimas.

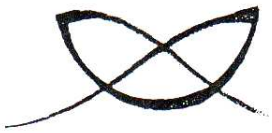

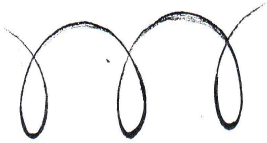

Proporcijos

Sienos (ant kurios bus atliktas galutinis darbas) matmenis, reikės sumažinti pvz.: 10 kartų. Tarkime siena 3m (3000 mm) x 2,5 m (2500 mm) – tai lapas turėtų būti 30 cm (300 mm) x 25 cm (250 mm).

Kūrinio nuotaika

Kūrinio nuotaika priklauso, nuo pasirinktos temos, kompozicijos, spalvų, pasirinktos technikos ir svarbiausia nuo žmogaus vidinės būsenos. Kiekvienas meno kūrinys atspindi žmogaus vidinę būseną.

Praktinis užsiėmimas – Formų piešimas
Aprašymas: Su ornamentika, simetrija, asimetrija, dissimetrija mokiniai supažindinami praktinio užsiėmimo metu. Ornamentų piešimas. Proporcingos formos.
Tema: Ornamentų piešimas
Priemonės: lapas, pieštukas, kreidelės, flomasteriai, guašas ir kt.

Archetipų, simbolių ir ženklų semantika

Archetipų, simbolių ir ženklų semantikos pažinimas vykdomas žaidimų forma:

1.Žaidimas „Atspėk simbolį“ – mokiniai turi įminti (atspėti) vadovo parodytą ar nupieštą simbolį. Po kiekvieno simbolio įminimo, arba ne, vadovas, ar atspėjęs simbolį mokinys, paaiškina simbolio reikšmę. (Žaidimas vykdomas tik su dalimi metodinėje medžiagoje pateikiamų ženklų).

2. „Išsirink savo Simbolį“ – mokinys renkasi simbolį iš pateiktos medžiagos (pasirinkimą įtakoja nuotaika, formos ir pan.) Išsirinkus simbolius, mokiniams paaiškinama išsirinkų simbolių prasmė. (Žaidimas vykdomas su likusia dalimi metodinėje medžiagoje pateikiamų ženklų).

Šiuo žaidimu, siekiama lavinti vaikų bendrą išprūsimą, mąstymą, atmintį.

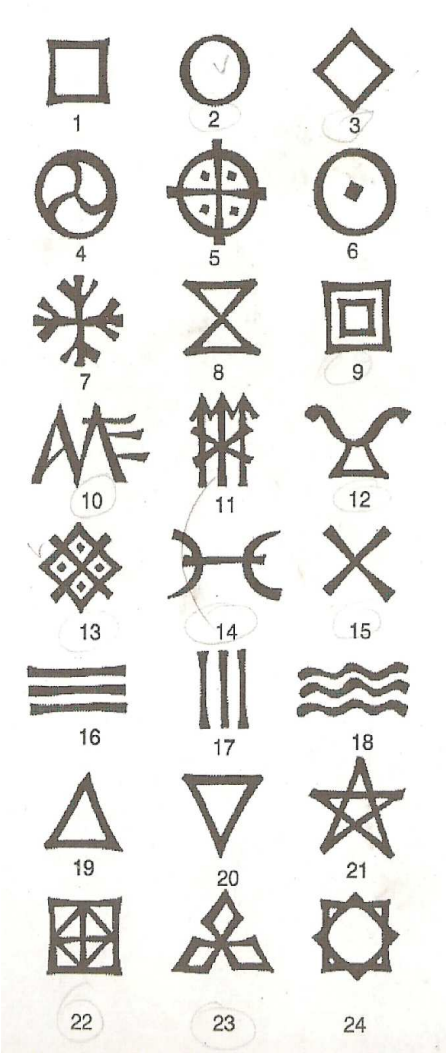

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

Marškinėlių karpymas

Dar kartą, apibendrinama visa moksleiviams suteikta informacija - naudojamas praktinis užsiemimas – „Marškinėlių karpymas“.
Teorinio – praktinio užsiemimo metu pasikartotos, įgytos žinios (linija, kompozicija, kompozicijos visuma, formos ir kt.) praktiškai išpildomos inovatyviai – pritaikant marškinėlių karpymo meną.
Naudojamos priemonės: trikotažiniai marškinėliai, aštrios žirklės.

- Moksleiviai susiskirsto poromis;
- Karpymas vyks apsivilkus marškinelius;

Marškinėlius karpysime vienas kitam, pradžioje vienas karpo, kitas stovi apsivilkęs, po to apsikeičiama.

7. aptariama kurią vietą norima karpyti - rankovę, nugarą ar priekį.
8. Imame žirkles ir pradedame karpymą (šiuo atveju karpoma nugara). Karpome, apie 2 cm juostelėmis, nuo viršaus žemyn. Su žirklėmis elgiamės atsargiai, kad nesužeistumėme ir nesusižeistumėme.

9. Nukerpame marškinėlių apatinę juostą, kuri yra atlenkta ir susiūta.

10. Ištampome juosteles (imame abiem rankom ir ištampome, bet netempiam tiek, kad nutrūktų).

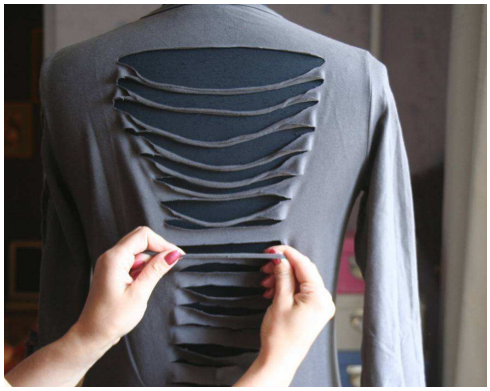

11. Kai visos juostelės ištampytos, pradedame pinti. Pradedame nuo viršaus ir piname žemyn.

1.

2. 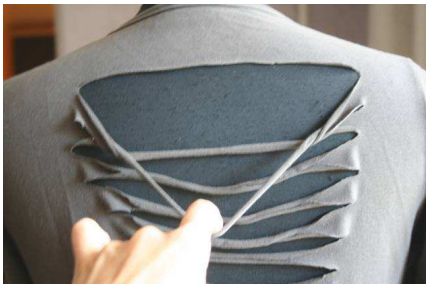

Imame antrą juostelę nuo viršaus ir pro pirmosios apačia kišame. Susidaro kilpa. Imame žemiau esančią juostelę ir ištraukiame.

3.

4. 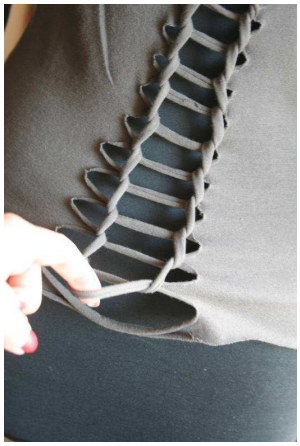

Piname iki apatinės juostelės (*paveikslėlis Nr. 3, nr. Nr. 4*).

12. Imame žirkles ir kerpame per puse paskutinę ir priešpaskutinę juosteles.

7. Nukirptas juosteles gražiai kampuose surišame dviem mazgeliais.

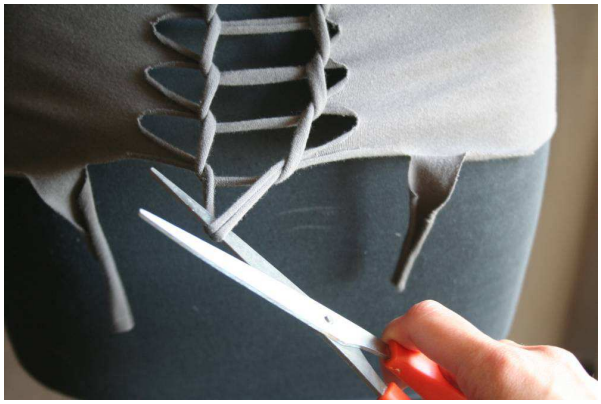

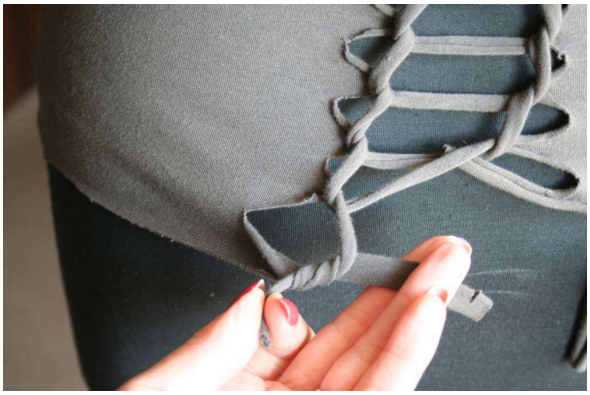

8. Surišus mazgelius darbas baigtas ☺

Papildoma informacija:

Nuorodos internete

http://www.demotyvacija.lt/nori-originalumo-1406842.html

http://www.youtube.com/watch?v=y8AjGUjTbTM

http://www.facebook.com/pages/Adam-Saaks/115637525182058